

MIKKELI

Mikkelin kaupungin esteettömyyssuunnitelma

Yhteystiedot

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue

Liikennesuunnittelija Eija Yli-Halkola

p. 044 7945 722

eija.yli-halkola(at)mikkeli.fi

Mikkelin esteettömyyssuunnitelma

Julkaisija: Mikkelin kaupunki, 2021

Valokuvat: WSP Finland

Kannen kuva: Ilari Jounila, WSP Finland

Sisälllys

1. Johdanto	3
2. Työn tavoite ja rajaus.....	3
3. Esteettömyyssuunnitelman laatimisprosessi	5
4. Päätoimialojen esteettömyystyön nykytila ja jatkotoimenpiteet	7
Kaupunkisuunnittelu.....	7
Infra- ja viheraluepalvelut.....	8
Rakennusvalvonta.....	11
Talonrakennuspalvelut	13
Henkilöliikennesyksikkö	15
Liikuntapalvelut.....	16
Viestintä	17
Kulttuuripalvelut	19
Varhaiskasvatus ja perusopetus	20
Muut tahot.....	21
5. Mikkelin keskustan toimenpiteet	22
Kartoitetut kohteet ja kartoitusperiaate	22
Esteetön reitti	23
Toimenpiteiden priorisointi ja toimenpiteet	24
6. Erityiskohteiden toimenpiteet.....	42
Kohteet ja korjaustoimenpiteiden priorisointi	42
Yhteenveto havainnoista	43
7. Seuranta.....	45

Liitteet

1. Kartoitusraportti: Naisvuoren päiväkot
2. Kartoitusraportti: päiväkot Vilttihattu
3. Kartoitusraportti: Naisvuoren uimahalli
4. Kartoitusraportti: Urheilupuisto
5. Kartoitusraportti: Keskussairaala

1. JOHDANTO

Mikkelin kaupungissa on tehty esteettömyystyötä jo pitkään: 1980-luvulla laadittiin Mikkelin liikuntaesteisten palveluopas ja 1990-luvulla asemakaava-arkkitehti järjesti kaupunkikävelyjä, joissa oli aiheena myös esteettömyys. Vuonna 2011 järjestettiin esteettömyysseminareja ja vuonna 2013 laadittiin Mikkelin kaupungin esteettömyyssuunnitelma. Lisäksi esteettömyys on huomioitu suunnittelussa jo pitkään. Esteettömyyttä käsitellään laaja-alaisesti, liikkumisen, eri aistivammaisten, hahmottamisen häiriöisten sekä keskittymisvaikeuksista kärsivien näkökulmista.

Mikkelin esteettömyyssuunnitelmassa tavoitteena on esteetön Mikkeli. Sekä ympäristön että palvelujen halutaan olevan esteettömiä. Esteettömän Mikkelin saavuttaminen edellyttää kaikkien päätoimialojen mukana oloa: Esteettömyyden on oltava mukana kaavoituksessa, rakennusten ja yleisten alueiden hanke-, esi-, luonnos ja toteutussuunnittelussa sekä rakentamisessa ja kunnossapidossa. Palvelujen esteettömyys koskettaa edellä mainittujen lisäksi ainakin varhaiskasvatus- ja opetustoimialaa, kulttuuritarjontaa, viestintää ja joukkoliikennettä. Tavoitteena on, että jokaisella Mikkelin kaupungin päätoimialoilla työskentelevällä on esteettömyysnäkökulma mukana päivittäisessä työssään – esteettömyyden halutaan olevan osa normaalia työtä, ei aikaa vievää tai lisäkustannuksia aiheuttavaa työtä.

Mikkelin kaupungin edellinen esteettömyyssuunnitelma on vuodelta 2013. Suunnitelman jälkeen keskustaa on uudistettu monin paikoin ja esteettömyyssuunnitelmassa havaittuja puutteita on korjattu. Toisaalta käyttäjiltä on edelleen tullut palautetta erityisesti suojateiden järjestelyistä. Lisäksi esteettömyyttä koskeva lainsäädäntö on muuttunut edellisen suunnitelman ilmestymisen jälkeen. Esteettömyyssuunnitelman päivittäminen oli siksi tarpeellista. Kaupungilla oli tarve selvittää esteettömyystyön nykytila ja jatkotoimenpiteet sekä selvittää tärkeimmät ulkotilojen parantamiskohteet.

2. TYÖN TAVOITE JA RAJAUS

Työn tavoitteena oli parantaa kaupungin tilojen ja liikenneympäristön esteettömyyttä ja lisätä kaupungin henkilöstön kokonaisvaltaisen esteettömyyden tietämystä. Esteettömyyden edistämiseen haluttiin kytkeä ja sitouttaa kaikki kaupungin päätehtäväalueet. Työn lopputuloksena laaditut konkreettiset suunnitelmat päätoimialojen esteettömyystyön jatkotoimenpiteistä ja keskustan ulkoalueiden ja kartoitettujen erityiskohteiden parannustoimenpiteistä antavat selkeät askelmerkit toiminnan ja olosuhteiden kehittämiseen lähivuosina.

Työ koostui kolmesta kokonaisuudesta:

- 1) keskustan ulkoalueiden ja erityiskohteiden kartoituksesta ja toimenpideohjelmasta,
- 2) toimialojen toimintamallien kartoituksesta ja jatkotoimenpiteiden määrittelystä sekä
- 3) viestinnästä ja koulutuksesta.

Osat ja niiden sisältö on esitetty kuvassa 1.

Esteettömyyskartoitukset ja toimenpideohjelmat

- Keskustan ulkoalueet
- Erytiskohteet: Naisvuoren päiväkot, päiväkot Vilttihattu, Naisvuoren uimahalli, Urheilupuisto ja sairaalan sisäänkäynnit
- Esteettömyystilanteen kartoitus
- Parantamistoimenpiteiden määrittely
- Toimenpiteiden priorisointi ja vastuutahon määrittely

Toimialojen esteettömyystyö

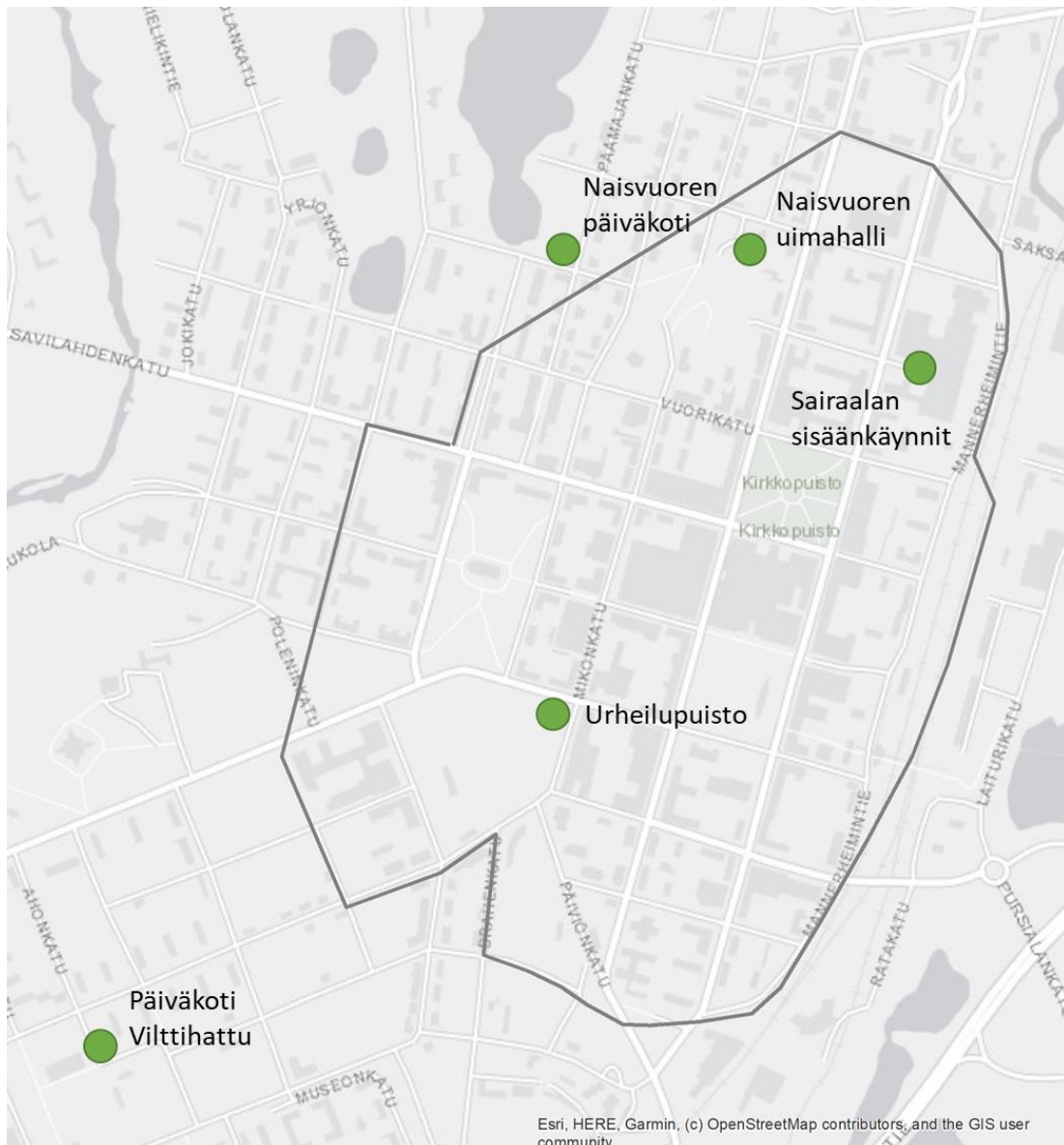
- Toimialat: Kaupunkisuunnittelu, Infra- ja viheraluepalvelut, Rakennusvalvonta, Talonrakennuspalvelut, Henkilöliikennesyksikkö, Liikuntapalvelut, Viestintä, Kulttuuripalvelut, Varhaiskasvatus ja Perusopetus
- Esteettömyystyön nykytilanteen kartoitus ryhmähaastatteluin
- Vanhus ja vammaisneuvostojen haastattelut
- Jatkotoimenpiteiden määrittely

Viestintä ja koulutus

- Työn aloittamisesta, kulusta ja valmistumisesta tiedottaminen
- Kaupungin henkilöstön ja päättäjien esteettömyystietämyksen lisääminen
- Tiedotteet
- Toimialojen ryhmähaastattelut
- Esteettömyyskävelyt kaupungin henkilöstölle
- Esteettömyysfoorumi kaupungin henkilöstölle, sidosryhmille ja päättäjille

Kuva 1. Mikkelin esteettömyysuunnitelman päivitystyön sisältö

Keskustan ulkoalueiden kartoitusalueen rajausta ja erityiskohteita on esitetty kuvassa 2. Erytiskohteista kartoitettiin sekä piha-alueet että sisätilat lukuun ottamatta sairaalaa, josta kartoitettiin vain ulkoalueet ja sisäänkäynnit.

Kuva 2. Keskustan ulkoalueiden kartoitusalueen rajausta ja erityiskohteiden sijainti

3. ESTEETTÖMYSSUUNNITELMAN LAATIMISPROSESSI

Esteettömyyssuunnitelman laatiminen aloitettiin elokuussa 2020 ja se valmistui lausunnoille ja päätöksentekoon maaliskuussa 2021. Esteettömyysfoorumin ajankohtaa päätettiin työn aikana siirtää kevään 2021 kuntavaalien ja koronapandemian takia elokuulle 2021.

Työtä on ohjannut ohjausryhmä, joka kokoontui työn aikana neljä kertaa. Lisäksi ohjausryhmän jäseniä oli mukana esteettömyyskävelyillä. Ohjausryhmään kuuluivat:

Eija Yli-Halkola, Infra- ja viheraluepalvelut, Mikkelin kaupunki
Päivi Turkki, Infra- ja viheraluepalvelut, Mikkelin kaupunki
Seija Manninen, Koulutuspalvelut, Mikkelin kaupunki
Jani Koikkalainen, Talonrakennuspalvelut, Mikkelin kaupunki
Atte Puttonen, Talonrakennuspalvelut, Mikkelin kaupunki
Esko Nousiainen, Rakennusvalvonta, Mikkelin kaupunki
Matti Karttunen, Museot, Mikkelin kaupunki
Arja Väänänen, Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue / hyvinvointi, Mikkelin kaupunki
Pirjo Syväoja, Essote
Velimatti Thure, Essote
Kauko Väisänen, Mikkelin kaupungin vammaisneuvosto

Suunnitelman laati WSP Finland Oy, jossa työstä vastasi projektipäällikkö Riikka Kallio. Työryhmään kuuluivat lisäksi esteettömyysasiantuntija Sirpa Laitinen ja suunnittelija Ilari Jounila.

Työn aikana järjestettiin ryhmähaastattelut kaikille työssä mukana oleville päätoimialoille: Kaupunkisuunnittelu, Infra- ja viheraluepalvelut, Rakennusvalvonta, Talonrakennuspalvelut, Henkilöliikenneyksikkö, Liikuntapalvelut, Viestintä, Kulttuuripalvelut, Varhaiskasvatus ja Perusopetus. Haastattelujen tarkoituksena oli sekä saada tietoa toimialan nykyisistä käytännöistä ja käytettävistä suunnitteluohjeista että antaa haastatteluun osallistuville uusimmat tiedot voimassa olevasta ohjeistuksesta ja ajatuksia siitä, miten omaa esteettömyystyötä voisi kehittää. Haastattelut pidettiin syys- ja lokakuussa 2020 ja niihin osallistui yhteensä 30 henkilöä.

Toimialojen haastattelujen lisäksi haastateltiin marras- ja lokakuussa vanhus- ja vammaisneuvostoja heidän kokouksensa yhteydessä. Neuvostoilta kysyttiin ongelmia ja kehittämistarpeita sekä ympäristön olosuhteisiin että kaupungin palveluihin.

Esteettömyyskävelyt järjestettiin lokakuun lopussa, kaksi kävelyä ulkotiloissa ja yksi sisätiloissa. Kävelyille kutsuttiin mukaan kaupungin henkilöstöä. Esteettömyyskävelyiden tarkoituksena oli antaa kävelyllä mukana olijoille omakohtainen kokemus apuvälineiden kanssa liikkumisesta erilaisissa ympäristöissä ja sitä kautta syventää tietoa käyttäjien tarpeista ja erilaisten fyysisten ratkaisujen merkityksestä liikkumiseen. Käytössä olivat pyörätuoli, rollaattori ja erilaisia näkövammoja simuloivia laseja sekä valkoinen keppi. Näkövammaiset kokemusasiantuntijat ja pyörätuolin käyttäjät olivat mukana kertomassa käytännön kokemuksista ja opastamassa valkoisen kepin kanssa liikkumisessa.

Kävelyn pääasiallisena tarkoituksena ei ollut tehdä esteettömyyskartoitusta, vaan kouluttaa osallistujia. Kävelyn aikana tehtiin havainnoita, joista kirjastossa tehdyistä havainnoista on tehty erillinen muistio myöhempää käyttöä varten. Ulkotilojen kierroksilla ei tehty havain-

toja, joita ei olisi ollut jo kirjattuna keskustan ulkotilojen kartoituksen tuloksiin. Esteettömyyskävelyille osallistui yhteensä 18 kaupungin ja Essoten henkilöstön jäsentä ja viisi kokemusasiantuntijaa.

Kuva 3. Esteettömyyskävelyillä kokeiltiin pyörätuolin, rollaattorin ja valkoisen kepin käyttöä ulko- ja sisätiloissa.

4. PÄÄTOIMIALOJEN ESTEETTÖMYYSYÖN NYKYTILA JA JATKOTOIMENPITEET

Kaupunkisuunnittelu

Maankäyttö- ja rakennuslaki ja -asetus edellyttävät kaavoittajaa toteuttamaan kaikille sopivaa ympäristöä. Esteettömyys kaavaprosessissa on Mikkeliissä sisäänrakennettuna hyvään suunnittelutapaan: esteettömyyttä selvittävät sekä kaavan laatija että liikennesuunnittelija. Esteettömyyden toteutuminen katuverkolla tarkistetaan kaavojen liikenneverkko- ja katusuunnittelun yhteydessä. Esteettömyyden toteutuminen tonteilla varmistetaan käyttöön otetun uuden suunnittelukäytännön avulla, jossa tonttiliittymien ja tonttien korkotasot merkitään kaavoihin määräyksinä aikaisemman suosituksen sijaan. Tontteja suunniteltaessa varmistetaan, että reitti rakennuksen ulko-ovelle on esteetön. Tontit ovat Mikkeliissä yleensä sen verran väljiä, että rakennusten sisäänkäyntien yhteyteen tarvittaville luiskille on ollut hyvin tilaa tontilla. Kaupunkisuunnittelussa ei ole käytössään erillisiä esteettömyyden muistilistoja tai -ohjeita, kaavojen esteettömyysarviointia eikä kaava-alueille määritellä erikseen esteettömyyden perustason tai erikoistason reittejä.

Mikkelin kasvu keskittyy tulevaisuudessa ruutukaava-alueelle ja uusia alueita ei ole juuri-kaan tarpeen avata. Vaatimukset ympäristön esteettömyydelle kasvavat tulevaisuudessa väestön ikääntyessä. Nämä tekijät aiheuttavat aiempaa enemmän paineita ottaa esteettömyys huomioon nykyistä painokkaammin, vaikka ongelmia nykyisten käytäntöjen kanssa ei ole ollut.

Kaupunkisuunnittelussa ei ole erikseen nimettyä vastuuhenkilöä esteettömyysasioihin.

Jatkotoimenpiteet:

1) **Vammaisneuvoston edustajan nimeäminen kaupunkiympäristölautakuntaan**

Jotta varmistetaan, että esteettömyysnäkökulma pysyy mukana päätöksenteossa, tulee kaupunkiympäristölautakunnassa jatkossakin olla pysyvä paikka vammaisneuvoston edustajalle.

Vastuutaho: tekninen johtaja

2) **Esteettömyyden muistilista kaavoittajille**

Laaditaan omaan käyttöön ja kaavoja laativille konsulteille muistilista asioista, jotka tulee muistaa ottaa huomioon kaavoitusprosessissa. Muistilista on tarkoitettu käytettäväksi kaavoitushankkeen alkuvaiheessa.

Vastuutaho: liikennesuunnittelija

Infra- ja viheraluepalvelut

Mikkelissä kaikki katu- ja viheralueet suunnitellaan lähtökohtaisesti esteettömiksi. Jakoa erityis- ja perustasoon ei ole käytössä ja kaupunki ei ole määritellyt erikseen esteettömiä reittejä. Esteettömyyssuunnittelussa käytetään valtakunnallisia ohjeita ja suosituksia, kaupungin omia ohjeita ei ole käytössä. Viherpalvelut käyttää valtakunnallisia SuRaKu-ohjeita.

Suojatiet on toteutettu ratkaisulla, jossa on koko matkalla 20 mm korkea pystysuora reunatuki. Tästä on tullut negatiivista palautetta sekä näkövammaisilta että pyöräilijöiltä. Lisäksi 20 mm reunatuki on ollut käytännössä vaikea toteuttaa suunnitelman mukaisena asennustoleranssit huomioiden. Uusi kaikki käyttäjäryhmät paremmin huomioon ottava käytäntö olisi tarpeen.

Talvihoidon osalta palautetta on tullut erityisesti bussipysäkkien hoidosta sekä ajoradan puolelta että odotustilan puolelta. Jos ajorata on aurattu huonosti, ei bussi pääse ajamaan riittävän lähelle reunakiveä, jolloin autoon nousu on vaikeaa. Jos pysäkkialuetta ei ole puhdistettu lumesta, ei apuvälineiden kanssa pääse bussiin ollenkaan. Bussipysäkkien parempaan talvihoitoon tulee jatkossa kiinnittää huomiota.

Infra- ja viherpalvelut saavat palautetta kaupunkilaisilta kaupungin palautelomakkeen kautta sekä suoraan puhelimitse. Kaupungin nettisivuilla on palautelomake, jota kautta voi antaa palautetta kaikista asioista. Lomake ohjataan kaupungin sisällä oikealle henkilölle ja

palautteeseen vastataan, jos palautteen antaja on niin toivonut. Liikennevalojen ja katuvalovikojen palautteen antamiseksi on lisäksi EEn oma palautelomake ja palvelunumero.

Infra- ja viherpalveluissa on nimetty vastuuhenkilö esteettömyysasioiden edistämiseen.

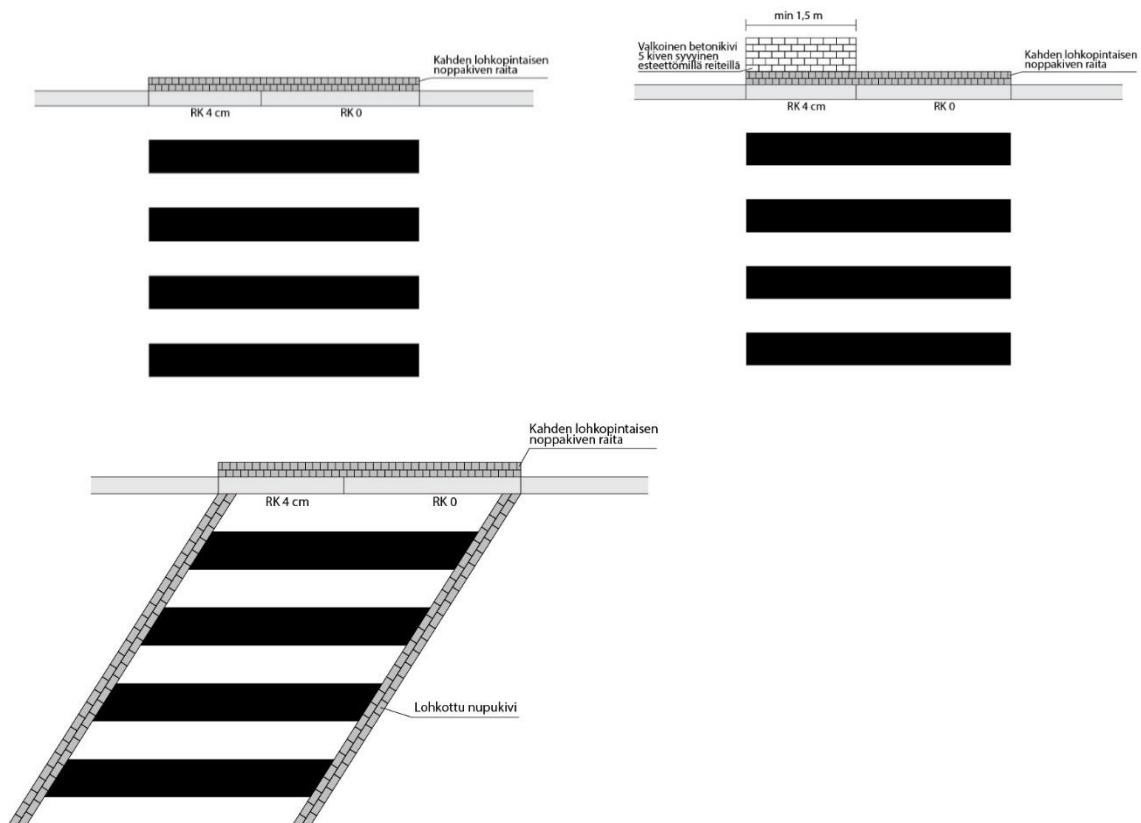
Jatkotoimenpiteet:

1) Suojateiden tyyppiirustuksen laatiminen

Suojateiden toteutustapa Mikkelissä ei vastaa liikuntavammaisten, näkövammaisten ja pyöräilijöiden tarpeisiin. Kaikkia käyttäjäryhmiä palvelevaa ratkaisua varten on tarpeen muodostaa uusi suunnittelukäytäntö ja tyyppiirustukset suunnittelijoita ja rakentajia varten. Keskustan kartoituksessa havaitut suojateiden puutteet korjataan laadittavan uuden suunnitteluratkaisun mukaiseksi.

Uudesta ratkaisusta tehdään tyyppiirustus, josta pyydetään vammaisneuvoston lausunto. Tämän jälkeen ratkaisu toteutetaan yhteen liittymään ja sen toimivuutta testataan yhdessä vammaisneuvoston ja sidosryhmien kanssa. Lisäksi seurataan kunnossapidon ja käyttäjien kokemuksia ratkaisun toimivuudesta talvella. Tämän jälkeen tyyppiirustukseen tehdään mahdollisesti tarvittavat muutokset ja ratkaisu otetaan käyttöön kaikissa uusissa ja parannettavissa kohteissa. Työn aikana hahmoteltiin Mikkeliin soveltuvaa ratkaisua, jonka pohjalta suunnittelua voidaan tarkentaa (kuva 4).

Vastuutaho: liikennesuunnittelija

Kuva 4. Alustava luonnos uudesta suojateiden reunakiviratkaisusta.

2) **Vain uusien reunatukien käyttäminen suojateiden kohdilla**

Suojateiden reunatukien rakentamisessa on Mikkelissä usein käytetty purettuja vanhoja reunatukia, mikä on taloudellisesti järkevää. Se kuitenkin vaikeuttaa suojatien toteuttamista asennuksen suositustoleranssien mukaisesti ja johtaa helposti tilanteeseen, jossa reunatuen korkeus ei ole suojatien kohdalla suunnitelman mukainen. Jatkossa rakennussuunnitelmiin ja urakka-asiakirjoihin kirjataan, että vanhojen reunatukien käyttö on mahdollista muualla paitsi suojateiden kohdalla.

Vastuutaho: rakennuttamispäällikkö

3) **Valaistussuunnitteluohjeen päivittäminen**

Mikkelissä valaistussuunnittelussa käytössä olevissa ohjeissa ei ole otettu huomioon valaistuksen esteettömyysnäkökulmaa. Tämä on merkittävä puute, joka kannattaa korjata, jotta uusissa toteutuksissa osataan ottaa huomioon myös valaistuksen esteettömyys.

Vastuutaho: suunnittelupäällikkö ja liikennesuunnittelija

4) **Esteettömyyden tarkistuslista ja ohjeiden kokoaminen yhteen paikkaan**

Esteettömän ympäristön toteuttamiseen on olemassa nykyisin hyviä ohjeita ja malleja, mutta niiden löytäminen saattaa olla hankalaa ja hyviä käytäntöjä on monessa eri julkaisussa. Suunnittelijoiden työtä helpottamaan tehdään esteettömyyden tarkistuslista, jota käyttämällä tulee otettua huomioon esteettömyyden kaikki osa-alueet. Lisäksi Mikkelin kaupungin suosittelu- ja käyttämä ohjeistus ja mallit kerätään yhteen paikkaan, josta suunnittelijoiden on helppo löytää ne.

Vastuutaho: liikennesuunnittelija

5) **Opastussuunnitelman laatiminen**

Mikkelin keskustasta puuttuu yhtenäinen ja selkeä kävelijöiden opastus. Opastus on tärkeä esteettömyyden, mutta myös mm. matkailijoiden kannalta. Laaditaan ja toteutetaan yhtenäinen kävelyopastus Mikkelin keskusta-alueelle.

Vastuutaho: liikennesuunnittelija

6) **Joukkoliikennepysäkkien talvihoidon tehostaminen**

Joukkoliikennereitit kuuluvat kunnossapidon 1 -luokkaan, mikä tarkoittaa, että avaruksen lähtökynnys on 4 cm irtolunta ja toimenpideaika on 4 tuntia. Pysäkkikatosten käsilumityöt tehdään 3 cm sataneen irtolumen jälkeen. Pysäkkialue aurataan auki 10 metriä molempiin suuntiin. Kuitenkin hoidon tasosta on tullut paljon palautetta sekä asiakkailta että kuskeilta.

Toimenpiteessä selvitetään, ovatko pysäkkien talvihoidon laatuvaatimukset toteutuneet ja mitä hoidon parantamiseksi voitaisiin tehdä.

Vastuutaho: kunnossapitopäällikkö

7) **Suojateiden äänimajakoiden äänitasojen tarkistaminen**

Suojateiden äänimajakoiden äänitasot vaihtelivat huomattavasti keskusta-alueen suojateissa: osa äänimerkeistä oli niin hiljaisella, että niitä oli vaikea kuulla edes ihan pylvään vierestä. Äänimerkkien tasojen säätämisessä ongelmana on valtakunnallisen ohjeistuksen puuttuminen. Asia on valtakunnan tasolla tiedostettu ja ohjeita ollaan

laatimassa lähivuosien aikana. Toimenpide kannattaa vaiheistaa siten, että ensimmäisessä vaiheessa korjataan ne äänimerkit, jotka ovat selvästi liian hiljaisella. Toisessa vaiheessa, kun valtakunnallinen ohjeistus aiheesta on julkaistu, tarkistetaan kaikki äänimerkit ja säädetään ne vastaamaan ohjeistusta.

Vastuutaho: ESE

8) Ulkoalueiden esteettömyyssuunnitelman laajentaminen keskustan ulkopuolisiin kohteisiin

Tässä suunnitelmassa kartoitettiin vain Mikkelin keskusta-alue. Esteettömyyspuutteita ja korjaustarpeita on myös muualla kaupungissa. Nämä alueet tulee myös kartoittaa ja puutteet korjata, jotta itsenäinen liikkuminen on mahdollista joka puolella kaupunkia. Muiden kohteiden kartoittaminen ja toteuttaminen kannattaa aloittaa vanhoista kuntataajamista. Työ tehdään yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa. Ennen alueiden kokonaisvaltaista kartoitusta kiireellisiä korjauskohteita parannetaan vuosittaisten kunnossapitotöiden yhteydessä, kun niitä huomataan itse tai saadaan palautetta palautelomakkeen kautta.

Vastuutaho: liikennesuunnittelija

9) Yhteistyön lisääminen kulttuuripalveluiden kanssa

Kaupungin tilojen suunnittelussa ja päätöksenteossa tarvitaan uudenlaista asiantuntijaorganisaatioiden yhteistyötä, jotta uusista tiloista saadaan mahdollisimman monikäyttöisiä ja monipuolisia. Puistojen ja aukioiden suunnittelussa tulisi ottaa paremmin huomioon myös tapahtumien järjestäjien näkökulma. Pyydetään puistojen ja aukioiden suunnitteluun mukaan työryhmään kulttuuripalveluiden edustaja tai pyydetään heiltä lausunto suunnitelmasta suunnittelun alkuvaiheessa.

Vastuutaho: kaupunginpuutarhuri

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta neuvoo rakennushankkeeseen ryhtyneitä ja myöntää rakennushankkeiden rakennusluvut. Esteettömyysasioissa rakennusvalvonnan rooli on ennen kaikkea neuvova, sillä mitä aikaisemmin esteettömyysvaatimukset tulevat hakijan tietoon, sen helpompi ne on ottaa huomioon suunnitelmissa.

Rakennusvalvonnan työtä ohjaavat ennen kaikkea lait ja asetukset, joissa esteettömyydestä on määrätty, erityisesti Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017). Tämän lisäksi käytössä ovat pääkaupunkiseudun rakennusvalvonnan Top-ten-kortit ja RT-kortit, jotka sisältävät myös esteettömyysasioita sekä ohje Esteetön rakennus ja ympäristö (2019).

Esteettömyysasioita käsitellään rakennusluvan hakijan kanssa ennakkoneuvottelussa, aloituskokouksessa ja käyttöönottokatselmuksessa. Lisäksi vuoden 2017 jälkeen suurissa hankkeissa on edellytetty erillisen esteettömyyssuunnitelman liittämistä rakennuslupa-asiakirjoihin. Ennakkoneuvottelu on melko uusi käytäntö, joka on käytössä suuremmissa uusissa

hankkeissa. Kokouksen tarkoituksena on käsitellä jo ennen suunnittelun aloittamista suunnittelun lähtökohdat ja noudatettavat ohjeet. Ennakkoneuvottelun asialistaan sisältyvät myös esteettömyysasiat ja se onkin oikea hetki tuoda esiin esteettömyyteen liittyvät vaatimukset. Rakennusvalvonta voi rakennusluvassa edellyttää aloituskokouksen järjestämistä ennen rakennustöiden aloittamista. Aloituskokouksessa käsitellään mm. lupa-asiakirjoissa rakennushankkeeseen ryhtyvälle määrätyt velvoitteet, työn keskeiset osapuolet ja vastuuhenkilöt sekä edellytettävät selvitykset ja toimenpiteet rakentamisen laadusta huolehtimiseksi ja ympäristön huomioon ottamiseksi. Aloituskokouksen asialistalle olisi hyvä ottaa mukaan myös esteettömyysasiat. Käyttöönottokatselmuksessa havainnoidaan lopputulos ja tässä vaiheessa tarkistetaan myös esteettömyysasioiden toteutuminen suunnitelmien mukaisesti.

Sidosryhmien näkemyksiä kuullaan sekä lausuntopyyntöjen että rakennuslupatyöryhmän kautta. Suurimmista hankkeista pyydetään lausunto vammaisneuvostolta ennen rakennusluvan myöntämistä. Rakennuslupatyöryhmä kokoontuu noin kerran viikossa ja käsittelee viireille tulevia lupa-asioita suurimmista hankkeista, kaikista julkisista hankkeista sekä sellaisista kohteista, joihin rakennuslupakäsittelijä toivoo laajempaa näkemystä. Rakennuslupatyöryhmässä on vammaisneuvoston edustaja.

Julkisten rakennusten hankkeissa ja muissa suurissa hankkeissa ei yleensä ole ollut ongelmia esteettömyysohjeiden noudattamisessa. Suurimmat haasteet ovat pienissä yksityisissä hankkeissa sekä muutoskohteissa joko suunnittelijan tai hakijan kokemattomuuden tai kohteen haastavuuden takia. Liikuntaesteettömyyttä koskevat määräykset ja ohjeet ovat suunnittelijoiden tiedossa paremmin kuin valaistukseen, väreihin ja akustiikkaan liittyvät asiat.

Rakennusvalvonnassa kaikilla rakennuslupakäsittelijöillä on perustiedot esteettömyydestä. Tämän lisäksi rakennusvalvonnassa on nimetty yksi vastuuhenkilö, joka on erityisesti perehtynyt esteettömyysasioihin.

Jatkotoimenpiteet:

1) Vammaisneuvoston edustajan nimeäminen lupa- ja valvontajaostoon ja lupatyöryhmään

Nykyisin vammaisneuvoston puheenjohtaja on poliittisesti valittuna edustajana lupatyöryhmässä ja hän on muiden näkökulmien ohella huolehtinut esteettömyysnäkökulman esiin tuomisesta. Esteettömyysnäkökulmasta huolehtiminen näissä ryhmissä on tärkeää, minkä takia ryhmiin tulee nimetä vakituinen vammaisneuvoston edustaja.

Vastuutaho: Johtava rakennustarkastaja

2) Rakennusluvan hakijalle ohjeet ja mallit internet-sivuille

Rakennusvalvonta päivittää aiemmin käytössä olleen listan suunnittelussa noudatettavista ohjeista ja laittaa sen luvan hakijan käytettäväksi rakennusvalvonnan internet-sivuille. Lista sisältää myös esteettömyyttä koskevat ohjeet. Samaan paikkaan

tallennetaan myös malli suurissa hankkeissa edellytettävästä esteettömyyssuunnitelmasta. Talonrakennuspalveluiden kanssa yhteistyössä laaditaan määritelmä suurelle hankkeelle.

Vastuutaho: johtava rakennustarkastaja

3) **Aloituskokouksen asialistapohjan päivittäminen esteettömyysasioilla**

Aloituskokouksia varten on olemassa valmis asialistapohja. Tähän pohjaan päivitetään tsekkilista kokouksessa käsiteltävistä esteettömyysasioista. Näin esteettömyysasioiden käsittely ei vahingossa unohdu ja asia tulee käsiteltyä samassa laajuudessa kaikissa kokouksissa.

Vastuutaho: johtava rakennustarkastaja

4) **Ennakkoneuvottelukäytännön laajentaminen**

Ennakkoneuvottelukäytäntö on oikea hetki tuoda esiin esteettömyysvaatimukset, sillä silloin ne osataan ottaa huomioon suunnittelussa alusta lähtien. Ennakkoneuvottelu tulisi ottaa käytännöksi kaikissa suuremmissa hankkeissa. Pidetty ennakkoneuvottelu voisi olla esimerkiksi rakennusluvan myöntämisen perusteena.

Vastuutaho: johtava rakennustarkastaja

5) **Hyvien esimerkkien kokoaminen internet-sivuille**

Erityisesti pientalojen sisäänkäyntien esteettömät ratkaisut aiheuttavat kyselyjä ja epäselvyyttä. Valokuvakirjasto hyvistä toimivista ratkaisuista auttaisi luvan hakijaa ymmärtämään paremmin vaatimukset ja erilaiset ratkaisumahdollisuudet. Esimerkkejä hyvistä käytännöistä voidaan alkaa keräämään vähitellen yhteiseksi kuvapankiksi.

Vastuutaho: johtava rakennustarkastaja

Talonrakennuspalvelut

Talonrakennuspalvelut (ent. tilakeskus) edellyttää, että rakennussuunnitelmia laativat suunnittelijat ja konsulttitoimistot noudattavat suunnittelussa lakeja ja asetuksia sekä yleisiä suunnitteluohjeita, joissa on määritetty kulkuyhteyksien ja rakennusten suunnittelu liikumis- ja toimimisesteisille soveltuviksi. Talonrakennuspalveluilla ei ole erillistä omaa ohjetta esteettömyydestä tai listaa noudatettavista ohjeista. Esteettömyysasioiden tarkistamiseen käytetään pääsääntöisesti RT-korttia 103141 Esteetön liikkumis- ja toimimisympäristö (uusin 19.12.2019).

Esteettömyysasiat käsitellään muiden asioiden rinnalla suunnittelukokouksissa. Kokousten asialistalla ei ole erikseen kohtaa esteettömyysasioiden käsittelyyn. Käyttäjien tarpeet tulevat suunnitteluun tilan käyttäjän edustajan kautta ja asiassa luotetaan myös suunnittelijan ammattitaitoon. Suurimmista hankkeista pyydetään joskus lausunto vammaisneuvostolta.

Olemassa olevan rakennuskannan kunnossapitotarpeet perustuvat tilakeskuksen omiin tarkastuksiin ja kuntotutkimuksiin, joiden perusteella tehdään pitkän tähtäimen PTS-suunnitelma. Kohteiden korjaus- ja muutostarpeita ei kerätä järjestelmällisesti käyttäjiltä. Pieniä

esteettömyyteen liittyviä muutostöitä tehdään resurssien puitteissa käyttäjien pyynnöstä esimerkiksi kouluihin ja päiväkoteihin tilanteessa, jolloin tilan käyttäjäksi tulee erityistarpeita omaava lapsi.

Talonrakennuspalveluissa ei ole nimettynä esteettömyyden vastuuhenkilöä.

Jatkotoimenpiteet:

- 1) **Esteettömyyssuunnitelman edellyttäminen suurten hankkeiden tarjouspyynnöissä**
Rakennusvalvonta edellyttää esteettömyyssuunnitelman laatimista suurten hankkeiden rakennuslupahakemuksen liitteeksi. Jotta asia ei tulisi suunnittelijalle yllätyksenä ja lisätyötä edellyttävänä toimenpiteenä, olisi asia hyvä sisällyttää jo alkuperäiseen toimeksiantoon kirjaamalla edellytys tarjouspyyntöasiakirjoihin. Rakennusvalvonnan kanssa yhteistyössä laaditaan määritelmä suurelle hankkeelle.

Vastuutaho: hankkeesta vastaava

- 2) **Yhteistyön lisääminen suunnitteluvaiheessa**

Yhteistyö talonrakennushankkeissa suunnittelun alkuvaiheesta lähtien on tärkeää laadukkaan lopputuloksen saamiseksi ja muutostöiden tarpeen välttämiseksi. Talon toiminnot vaikuttavat myös ainakin piha- ja katualueisiin, henkilökuljetuksiin ja kulttuuritoimintaan, minkä takia myös näitä asioita suunnittelevien tahojen tulee olla tietoisia suunnitelmasta ja heille tulee antaa mahdollisuus kertoa tarpeistaan ja toiveistaan. Yhteistyötä lisätään ainakin seuraavissa tapauksissa:

- Vammaisneuvostolta pyydetään lausunto kaikkien suurten hankkeiden suunnitelmista jo suunnittelun alkuvaiheessa (rakennuslupavaiheen lausunnon lisäksi)
- Liikennesuunnittelulle lähetetään tieto ja mahdollisuus kertoa mielipiteensä kaikkien suurten hankkeiden suunnittelun alkuvaiheessa
- Henkilöliikenneyksiköltä pyydetään lausunto koulujen pihojen parannushankkeissa piha- ja saattoalueiden suunnittelusta.
- Kulttuuri- ja nuorisopalveluilta pyydetään lausunto koulujen, päiväkotien ja muiden julkaisten tilojen tilasuunnitteluvaiheessa. Tavoitteena parantaa tilojen yhteiskäyttöä ja parantaa alueiden vapaa-ajantarjontaa.

Vastuutaho: hankkeesta vastaava

- 3) **Sähköisen huoltokirjan vuosikorjaustoive-osiosta tiedottaminen tilojen käyttäjille**

Tilojen käyttäjien tarpeiden keräämiseen ei tällä hetkellä ole toimivaa käytäntöä. Sähköinen huoltokirja on talonrakennuspalveluiden käytössä oleva toimiva kanava, jota kautta tarpeet kannattaisi kerätä, sillä huoltokirjaan ne jäävät talteen ja ovat kaikkien nähtävissä. Talonrakennuspalveluiden tulee tiedottaa tilojen käyttäjiä sähköisen huoltokirjan käyttämisestä myös vuosikorjaustoiveisiin liittyen.

Vastuutaho: kiinteistöpäällikkö

4) **Päiväkoti- ja koulurakennusten esteettömyyden minimitason määrittely**

Päivittäistä toimintaa helpottaisi, jos kaupunki linjaisi esteettömyyden minimitason, joka toteutetaan jokaisen päiväkodin ja koulun uudis- ja peruskorjaushankkeissa.

Näin asiasta ei tarvitsisi neuvotella erikseen jokaisen hankkeen yhteydessä, eikä esteettömyysasioiden toteuttaminen unohtuisi. Määrittelyssä otetaan huomioon myös aistirajoitteisten tarpeet ja minimitason määrittelytyöhön otetaan mukaan asiantuntijat varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta.

Vastuutaho: kiinteistöpäällikkö

Henkilöliikenneyksikkö

Henkilöliikenneyksikön vastuulla on avoimen joukkoliikenteen järjestäminen ja koulukuljetukset. Vammais- ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten järjestämisvastuu on ES-SOTE:lla ja taksiliikenne on markkinaehtoista.

Paikallisliikenteen ostoliikenteessä on matalalattiavaatimus, joka mainitaan tarjouskilpailussa. Kaluston vaatimuksissa käytetään tarjouskilpailussa ministeriön yleistä ohjetta. Paikallisliikenteen kalusto on pääosin esteetöntä. Palveluliikenne on osa paikallisliikennettä ja siinä on esteetön kalusto. Lisäksi palveluauton kuljettaja avustaa tarvittaessa autoon nousemisessa ja poistumisessa. Seutuliikenteessä ei ole kalustovaatimuksia, koska matalalattiakalusto ei sovellu maaseudun tieverkolle. Maaseudulla toimii seutuliikenteen lisäksi kutsujoukkoliikenne, jota ajetaan pienellä kalustolla ja jossa kuljettaja avustaa tarvittaessa autoon nousemisessa ja poistumisessa.

Keskustassa paikallisliikenteen päätepysäkit, vaihtopysäkki, taksiasema, matkakeskus ja junalaiturit ovat liikkumisesteettömiä, mutta näkemisen ja kuulemisen toimimisesteitä on havaittavissa. Muut kaupunkiliikenteen pysäkit ovat reunakiven korkeudeltaan pääosin matalalattiakaluston kanssa yhteensopivia. Muut pysäkit eivät ole liikkumisesteettömiä.

Joukkoliikenteen informaatiota tarjotaan paperisessa aikataulukirjassa, nettisivuilla (aikatauluhaku, reittihaku), mobiilissa ja paperisissa pysäkkiaikatauluissa (kaupunkiliikenteen pysäkit). Aikatauluissa ei ole mainintaa kaluston esteettömyydestä. Nettisivut eivät vielä ole saatavuusdirektiivin mukaiset.

Palautetta asiakkailta on tullut erityisesti pysäkkien liukkaudesta ja lumen poistosta. Lisäksi kuljettajilta on saatu palautetta talvihoidosta (pysäkin kohdan huono auraus ja liukkaus), hidastetöyssyistä ja koulun pihojen saattoliikennejärjestelyistä. Hidastetöyssyjä ei enää rakenneta linja-autoreiteille.

Henkilöliikenneyksikössä ei ole nimettyä esteettömyyden vastuuhenkilöä.

Jatkotoimenpiteet:

1. Internetin joukkoliikenneinformaation muokkaaminen saavutettavaksi

Joukkoliikenteen yleinen informaatio, aikataulu- ja reittihaku eivät ole saavutettavuusdirektiivin mukaisia eli eivät toimi näkövammaisten ruudunlukuohjelmilla. Sivus- tot tulee muokata siten, että ne täyttävät direktiivin vaatimukset.

Vastuutaho: henkilöliikenneyksikkö, viestintä ja järjestelmätoimittaja LMJ Oy

1) Joukkoliikenteen reaaliaikaisen informaation kehittäminen

Joukkoliikenteen reaaliaikaisen informaation kehittäminen sekä pysäkeillä että mobiilissa palvelee niin esteettömyyttä kuin kaikkia matkustajia. Pysäkkiratkaisuja ja mobiiliratkaisuja toteutettaessa tulee muistaa ottaa huomioon ratkaisun toimivuus myös näkövammaisille. Reaaliaikaista informaatiota tarjoavat näyttötaulut tulee sijoittaa siten, että ne ovat silmänkorkeudella ja/tai informaatio tulee olla saatavissa myös puhuttuna.

Vastuutaho: henkilöliikenneyksikkö ja järjestelmätoimittaja LMJ Oy

2) Joukkoliikennepysäkkien kehittäminen näkö- ja kuulo- sekä muille toimimisesteisille paremmin saavutettaviksi.

Kartoitetaan kaupunkiliikenteen pysäkkien nykytila ja suunnitellaan parannukset pysäkeille: aikatauluinformaatio, katos, penkki ja korotettu pysäkkialue. Priorisoidaan toteutuksessa tärkeimpiä pysäkkejä.

Vastuutaho: henkilöliikenneyksikkö ja liikennesuunnittelija

Liikuntapalvelut

Liikuntapaikkojen suunnittelussa mietitään suunnitteluvaiheessa paikan käyttäjäryhmiä ja suunnitellaan tilat ryhmien tarpeiden mukaiseksi. Esteettömyys pyritään ottamaan huomioon jokaisella liikuntapaikalla ja tietyt liikuntapaikat on erikseen osoitettu erityisryhmien liikuntaan. Vammaisjärjestöt ovat aktiivisesti mukana suunnittelussa. Lisäksi käyttäjät ovat aktiivisesti yhteydessä liikuntapalveluihin ja ehdottavat parannustoimenpiteitä. Suurista hankkeista pyydetään lisäksi vammaisneuvoston lausunto. Toimenpiteitä toteutetaan resurssien puitteissa niin hyvin kuin mahdollista.

Liikuntapaikkojen suunnittelun apuna käytetään yleisiä ohjeita ja tutkittua tietoa esteettömyydestä. Liikuntapaikkarakentamisessa esteettömyysosaaminen tulee myös talonrakennuspalveluilta, tilojen ja alueiden suunnittelijoilta. Esteettömyys otetaan huomioon suunnitelmissa käyttäjien kanssa tehtävän vuorovaikutuksen avulla. Lisäksi vuosien varrella on kerätynyt paljon kokemuseräistä tietoa toimivista ratkaisuista.

Sähköinen huoltokirja on käytössä, mutta siihen tulee hyvin vähän puutteiden korjaustarpeita. Tieto ilmoitusmahdollisuudesta ei saavuta käyttäjiä.

Haasteena esteettömien tilojen rakentamisessa on sekä rahan puute että vanhoissa rakennuksissa myös tilan puute. Liikuntaesteisten tarpeista ja toimivista ratkaisuista on hyvin tietoa, mutta näkövammaisten ja kuulovammaisten tarpeet tunnetaan huonommin.

Liikuntapalveluilla ohjaustoimintaa tekevän henkilökunnan peruskoulutukseen sisältyy soveltava liikuntakasvatus. Näin ollen he osaavat kohdata kunkin asiakkaan vaadittavalla tavalla. Osa ohjaustoiminnasta on suunnattu soveltavan liikunnan asiakkaille.

Jatkotoimenpiteet:

1) Esteettömyyssivujen tietojen tarkistaminen liikuntapaikkojen osalta

Mikkelin kaupungin sivulla (<https://www.mikkeli.fi/sisalto/ota-yhteytta/liikuntapaikat>) on perustiedot liikuntapaikoista ja niiden esteettömyydestä. Tiedoissa on osin virheitä esteettömyyden osalta. Tiedot tulee tarkistaa ja korjata nettisivuille.

Vastuutaho: liikuntasuunnittelija

2) Aistirajoitteisten käyttäjien tarpeiden parempi tunnistaminen ja hyvien suunnittelukäytäntöjen osaamisen vahvistaminen

Vahvistetaan osaamista aistirajoitteisten käyttäjien tarpeista ja heille sopivista suunnitteluratkaisuista. Keinoina liikuntatoimen mahdollisimman laaja osallistuminen kaupungin esteettömyysfoorumiin ja Esteetön rakennus ja ympäristö (2019) – ohjeen suositusten noudattaminen.

Vastuutaho: liikuntapäällikkö

3) Käyttäjien tiedottaminen sähköisen huoltokirjan käyttösuosituksesta

Sähköisen huoltokirjan aktiivisempi käyttö olisi hyvä kanava käyttäjien tarpeiden viestintään liikuntapalveluiden suuntaan. Näin toimiala saisi helpommin tiedot puutteista ja toiveista. Tehdään käyttäjille tiedote sähköisen huoltokirja käyttämisestä

Vastuutaho: liikuntasuunnittelija

4) Liikuntapaikkojen saavutettavuuden kehittäminen yhteistyössä infrasuunnittelun ja viestinnän kanssa.

Pysäköintipaikkojen ja joukkoliikenneyhteyksien selvittäminen ja tarvittavien esteettömien pysäköintipaikkojen lisääminen tarvittaviin kohteisiin.

Vastuutaho: liikuntapäällikkö

Viestintä

Mikkelin kaupungin viestintä on vastuussa kaupungin julkaisujen ja internetsivujen saavutettavuudesta ja saavutettavuus-direktiivin mukaisten asioiden koulutuksesta kaupungissa. Saavutettavuusdirektiivin edellyttämät muutokset kaupungin internet-sivuille ja julkaisupohjiin on ollut ja tulee olemaan vielä muutaman vuoden viestinnän merkittävin esteettömyyteen liittyvä tehtävä.

Saavutettavuusdirektiivi on joitakin osin monitulkintainen ja teknisesti vaikeasti toteutettava. Ohjeistuksia ja teknisiä ratkaisuja ei vielä ole olemassa kaikkiin haasteisiin. Kaupunki on keskittynyt toteuttamaan direktiivin vaatimuksia ensisijaisesti asiakkaan näkökulmasta. Mikkeli.fi-sivuston saavutettavuuden korjaukset ovat prioriteettilistalla korkeimmalla. Internetsivujen ja kaupungin julkaisupohjien muuttaminen saavutettaviksi ja kaupungin sisäisen ohjeistuksen tekeminen saavutettavien julkaisujen tekemiseksi ovat vielä kesken (2020).

Mikkelin kaupungin sivuilta löytyy tietoa kohteiden esteettömyydestä palveluiden kuvauksen yhteydessä. Esteettömyystiedot tuodaan sivuille suomi.fi-palvelun kautta ja tiedot kerätään suomi.fi-palvelun vaatimusten mukaisesti. Laadunvarmistusta tietojen oikeellisuudesta ei ole ja tietojen päivityksen sykli vaihtelee kohteittain ja hallintokunnittain. Kohteiden esteettömyystietojen lisäksi internetistä löytyy kartta esteettömistä pysäköintipaikoista.

Viestinnässä on nimetty vastuuhenkilö saavutettavuusdirektiivin mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseen ja kouluttamiseen.

Jatkotoimenpiteet

1) Internetsivujen ja julkaisupohjien muuttaminen saavutettaviksi

Jatketaan työtä kaupungin internetsivujen ja julkaisupohjien muuttamisesta saavutettavuusdirektiivin vaatimusten mukaiseksi. Työ on jatkuvaa, koska kaupungin internetsivut muuttuvat ja päivittyvät jatkuvasti.

Vastuutaho: viestintätiimi

2) Kaupungin sisäinen ohje saavutettavien julkaisujen ja sisällön tekemiseksi

Muilla toimialoilla on tarve tietää itse ja tiedottaa suunnittelijoita ja konsultteja saavutettavien julkaisujen tekemiseen. Tätä varten tarvitaan kaupungin sisäisiä ohjeita ja koulutusta erilaisiin tarpeisiin ja käyttötarkoituksiin.

Vastuutaho: viestintätiimi

3) Esteettömyystietojen päivittäminen sivuille ja päivityksestä muistuttaminen

Kaupungin kaikille työssä mukana oleville toimialoille on tässä ohjelmassa annettu tehtäväksi päivittää internetsivuilla olevat kohteiden esteettömyystiedot. Viestintä vie tiedot sivuille saamiensa tietojen perusteella. Samalla viestintä kokoaa listan eri toimialojen päivityksen vastuuhenkilöistä myöhempää kanssakäymistä varten. Viestintä lähettää muistutuksen tietojen päivitystarpeesta toimialojen vastaaville esimerkiksi kerran vuodessa.

Vastuutaho: viestintätiimi

4) Viittomakielisen informaation lisääminen

Kuulovammaiset asukkaat tarvitsevat tärkeimmistä kaupungin tiedotteista tiedon myös omalla äidinkielellään eli viittomakielellä. Kaupungin tärkeimmät tiedotteet tulee jatkossa tehdä myös viittomakielellä. Lisäksi tapahtumien tiedotteissa tulee muistaa mainita, kun tilaisuudessa on viittomakielen tulkki.

Vastuutaho: viestintätiimi

5) Vanhus ja vammaisneuvoston osallistaminen nettisivujen modernisointityöhön

Vanhus- ja vammaisneuvosto on toivonut saavansa olla mukana nettisivujen uudistamistyössä ja heidän asiantuntemuksensa kannattaa ehdottomasti ottaa työhön mukaan. Nettisivujen uudistaminen on syksyllä 2020 vaiheessa, jossa sivujen auditiointi on tehty ja pahimmat ongelmat, jotka nykyisin käytössä olevalla tekniikalla on mahdollista korjata, on korjattu. Suuremmat muutokset voidaan tehdä vasta, kun nettisivut modernisoidaan vuonna 2021. Vanhus- ja vammaisneuvosto otetaan mukaan

työhön vuoden 2021 aikana, kun uusista sivuista on alustava suunnitelma ja tietoa käytettävän tekniikan mahdollisuuksista.

Vastuutaho: viestintätiimi

Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalveluiden vastuulla on kulttuurin sisällön tuotanto. Kulttuuripalvelut toimivat pääosin muiden tiloissa ja vaikutusmahdollisuudet tilojen esteettömyyteen ovat siksi rajalliset. Yhteistyötä tilojen esteettömyyden parantamiseksi tehdään talonrakennuspalveluiden kanssa, mutta vähäiset määrärahat ovat usein olleet parannusten esteenä. Lisäksi suuri osa museoista toimii kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa rakennuksissa, joiden esteettömyyden ratkaisemissa on museoarvojen tuomia rajoitteita. Vaikeasti saavutettavista kohteista on pyritty ja pyritään edelleen tekemään virtuaalikerroksia, joiden avulla tutustuminen kohteisiin on mahdollista myös liikkumisrajoitteisille.

Tapahtumien järjestämisessä tilat pyritään lähtökohtaisesti valitsemaan siten, että kaikkien on turvallista osallistua tapahtumaan ja kohteen saavutettavuus ja esteettömyys on hyvä. Esteettömyysasioiden huomioon ottaminen on sisäänrakennettuna hyvään suunnittelukäytäntöön, erillisiä tarkistuslistoja tai ohjeita asiasta ei ole käytössä. Tapahtumien tiedotteissa pyritään aina kertomaan esteettömistä reiteistä ja katselupaikoista.

Kaikessa toiminnassa noudatetaan mahdollisimman hyvin opetus- ja kulttuuriministeriön ja museoliiton ohjeita esteettömyydestä. Ohjeet koskevat sekä tilojen esteettömyyttä että tiedotuksen esteettömyyttä. Museoiden ja kulttuuripalveluiden henkilökuntaa on koulutettu kohtaamaan vammaisia asiakkaita. Kulttuurin sisällön esteettömyyttä on parannettu erilaisien projektien kautta, mutta projektin tulokset ovat resurssipulan takia harvoin jääneet pysyviksi käytännöiksi.

Suurimpana ongelmana kulttuuripalveluiden esteettömyysasioiden parantamisessa on rahan puute. Se vaikuttaa sekä tilojen ja sisällön esteettömyyteen että henkilökunnan koulutukseen. Henkilökuntaa olisi tarpeen kouluttaa erityisesti sellaisten asioiden osalta, jotka parantavat esteettömyyttä, mutta joiden toteuttaminen ei edellytä lisää rahaa.

Yleisten kulttuuripalveluiden osalta esteettömyyden edistämisasiat kuuluvat kulttuuripäällikölle.

Jatkotoimenpiteet:

1) Yhteistyön lisääminen perusopetuksen, infra- ja viherpalveluiden ja talonrakennuspalveluiden kanssa

Kaupungin tilojen suunnittelussa ja päätöksenteossa tarvitaan uudenlaista asiantuntijaorganisaatioiden yhteistyötä, jotta uusista tiloista saadaan mahdollisimman monikäyttöisiä ja monipuolisia. Esimerkiksi uusissa kouluhankkeissa voidaan ottaa huomioon myös kulttuurin ja nuorisotoimen tarpeet, jolloin rakennukset voisivat toimia

koko päivän auki olevina monitoimikeskuksina. Puistojen ja aukoiden suunnittelussa voidaan ottaa paremmin huomioon tapahtumien järjestäjien näkökulma.

Vastuutaho: yleiset kulttuuripalvelut, yhteistyössä nuorisopalvelut

2) **Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslistan käyttö museokohteissa**

Kulttuuria kaikille -palvelu on julkaissut Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslistan avuksi arjen työhön. Museot voivat käyttää sitä saavutettavuuden ja moninaisuuden omatoimiseen arvioimiseen ja kehittämiseen. Tavoite on tehdä museoista mahdollisimman viihtyisiä ja merkityksellisiä paikkoja mahdollisimman monelle. Otetaan tarkistuslista käyttöön jokaisessa Mikkelin museokohteessa.

Vastuutaho: tilaa hallinnoiva yksikkö

Varhaiskasvatus ja perusopetus

Lapset, joilla on liikuntarajoitteita tai näkövamma, mutta ei taidollisia rajoitteita, pyritään sijoittamaan lähipäiväkotiin ja lähikouluun. Vanhat rakennukset eivät aina ole riittävän esteettömiä, jolloin periaatteesta joudutaan välillä joustamaan ja miettimään lapselle sopiva paikka rakennuksen ominaisuuksien perusteella. Nykyinen rakennuskanta olisi tärkeää saada parannettua siten, että tilat olisivat tasalaatuisia riippumatta rakennuksen iästä ja koosta. Kehitysvammaisia ja vaikeavammaisia lapsia varten on Kalevankankaan koulu, jonka tilat ovat toimialan mukaan erittäin toimivat.

Uusien tilojen suunnittelussa on aina mukana varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja päiväkodin johtaja, jota kautta käyttäjien, myös erityisryhmien, tarpeet tuodaan suunnitteluun. Yleinen esteettömyystietämys tulee talorakennuspalvelun ja suunnittelijoiden kautta. Lisäksi kasvatus- ja opetuslautakunta käsittelee hankesuunnitelmat. Lautakunnassa on vammaisjärjestön edustaja.

Vanhoissa rakennuksissa esteettömyysasiat nousevat esiin, jos tiloihin tulee lapsi, jolla on erityistarpeita. Tieto lapsen tarpeista tulee vanhemmilta tai erityisopettajalta. Tällöin ollaan yhteydessä talorakennuspalveluihin ja neuvotellaan muutosmahdollisuuksista. Pienet parannukset on yleensä saatu toteutettua.

Jatkotoimenpiteet:

1) **Esteettömyyssivujen tietojen tarkistaminen koulujen, päiväkotien ja ryhmäperhepäiväkotien osalta**

Mikkelin kaupungin sivulla (<https://www.mikkeli.fi/sisalto/ota-yhteytta/oppilaitokset>, <https://www.mikkeli.fi/sisalto/ota-yhteytta/paivakodit> ja <https://www.mikkeli.fi/sisalto/ota-yhteytta/ryhmaperhepaivakodit>) on perustiedot kouluista ja päiväkodeista ja niiden esteettömyydestä. Tiedoissa on osin virheitä esteettömyyden osalta. Tiedot tulee tarkistaa ja korjata nettisivuille.

Vastuutaho: talonrakennuspalveluiden kiinteistöpitopäällikkö yhdessä yksikön esimiehen kanssa

2) Aistirajoitteisten käyttäjien tarpeiden parempi tunnistaminen ja hyvien suunnittelukäytäntöjen osaamisen vahvistaminen

Vahvistetaan osaamista aistirajoitteisten käyttäjien tarpeista ja heille sopivista suunnitteluratkaisuista. Otetaan huomioon aistirajoitteisten tarpeet uusien tilojen suunnittelussa, vanhojen tilojen korjauksissa ja toiminnan suunnittelussa. Keinoina esimerkiksi mahdollisimman laaja osallistuminen kaupungin esteettömyysfoorumiin ja Esteetön rakennus ja ympäristö (2019) – ohjeen suositusten noudattaminen.

Vastuutaho: talonrakennuspalveluiden kiinteistöpitopäällikkö yhdessä yksikön esimiehen kanssa

Muut tahot

Työssä tehtiin haastattelut yllä mainituille päätoimialoille ja vanhus- ja vammaisneuvostoille. Haastattelujen ja maastossa tehtyjen kartoitushavaintojen perusteella muodostetuista jatkotoimenpiteistä osa kohdistuu myös sellaisille toimialoille, jotka eivät ole olleet työssä mukana. Nämä toimenpiteet on koottu alle.

1) Esteettömyyssivujen tietojen tarkistaminen asiointipisteiden, jäteasemien, kirjastojen, kirjaamon, nuorisotilojen ja yksiköiden tietojen osalta

Mikkelin kaupungin sivulla (<https://www.mikkeli.fi/sisalto/ota-yhteytta>) on perustiedot julkisten palvelujen esteettömyydestä. Tiedoissa on osin virheitä. Tiedot tulee tarkistaa ja korjata nettisivuille.

Vastuutahot:

kaupungin asiointipiste – asiakaspalvelutiimi / vastaava palveluneuvoja

jäteasemat – Metsäsairila Oy

kirjaamo – asianhallintatiimi / asiakirjahallintopäällikkö

kaupungin henkilökunnan puhelinluettelo – tulosityksilöiden esimiehet tai tulosalueen esimies

nuorisotilat - nuorisopäällikkö

2) Kaupungin esteettömien asuntojen tilanteen kartoitus ja toteutussuunnitelma

Vammaisneuvosto toi esiin puutteen kaupungin omistamista esteettömistä asunnoista, erityisesti vuokra-asunnoista. On tarpeen selvittää, kuinka suuri osa kaupungin vuokra-asunnoista on esteettömiä, onko määrä riittävä kysyntään nähden ja jos tarpeen, niin miten niitä olisi toteutettavissa lisää. Myös asuntojen helppo muunneltavuus tulee olla näkökulmana selvityksessä.

Vastuutaho: Mikkelin vuokratalot ja kaupungin vuokraus ja käyttöpalvelut

3) Induktiosilmukan kuuluvuuskartan tekeminen ja julkaiseminen tärkeimpien kulttuurikohteiden internetsivuilla ja salin sisäänkäynnin yhteydessä: Mikaeli, Teatteri, kirjaston Mikkelisali

Kuulovammaisen käyttäjän tarvitsemaa tietoa induktiosilmukoiden sijainnista ja niiden kuuluvuudesta Mikkelin kulttuuritiloissa ei tällä hetkellä löydy internetistä ja kuuluvuuskarttaa ei ole olemassa. Mikaeli, Teatteri ja Mikkeli-sali ovat kohteita, joista kuuluvuuskarttojen tekeminen pitäisi aloittaa.

Vastuutaho: kohteen esimies

4) **Kaupungin kulttuurikohteiden esteettömyyskorjaukset**

Työn aikana esiin nousseet kulttuurikohteiden vakavat esteettömyyspuutteet tulisi korjata pikaisesti. Vakaviksi esteettömyyspuutteiksi lasketaan puutteet, jotka ovat käyttäjälle vaarallisia. Näitä ovat:

- Kansalaisopisto SOTKUn takaluiskan korjaaminen, nykyinen on vaarallinen
- Lisäksi on listattu kohteita, joiden esteettömyys tulisi parantaa seuraavan korjauskierroksen yhteydessä. Näitä ovat:
- Kenkäveron päärakennuksen sisäänkäynnin muuttaminen esteettömäksi
- Mikaeliin erillinen sukupuolineutraali esteetön wc
- Kirjaston esteettömän WC:n hälytyslaitteiden hälytystiedotuksen kytkeminen palvelupisteelle

Vastuutaho: talonrakennuspalveluiden kiinteistöpäällikkö

5) **Yksityisten kulttuurikohteiden esteettömyyskorjaukset**

Yksityisten kulttuurikohteiden esteettömyyspuutteiden korjaaminen:

- Kulttuuritalo TEMPOn sisäänkäynnin muuttaminen esteettömäksi

Vastuutaho: kiinteistön omistaja

5. MIKKELIN KESKUSTAN TOIMENPITEET

Kartoitetut kohteet ja kartoitusperiaate

Keskustan ulkoalueiden kartoitusalue on esitetty kuvassa 2. Kartoituksessa ei käyty läpi jo-kaista keskustan katua, koska tämä työn oli tehty vuonna 2013. Keskustan kartoitus kohdis-tettiin muuttuneisiin ja tärkeimpiin kohtiin. Näitä olivat:

- Vuoden 2013 jälkeen tehdyt muutos- ja parannustyöt
- Vuoden 2013 kartoituksessa havaitut puutteet. Kartoituksessa käytiin läpi kaikki koh-teet – sekä parannetut että vielä korjaamattomat.
- Julkisten tilojen sisäänkäynnit
- Työn aikana määritelty esteetön reitti
- Kohteet, joista oli saatu asiakaspalautetta

Kartoitukset tehtiin syys- ja lokakuussa 2020. Havainnot kirjattiin ylös ArcGis Collector – oh-jelmalla, jolloin havainto saatiin kartalle paikkatietona. Jokainen kartoitettu kohde myös va-lokuvattiin. Tasoerojen, kynnysten ja käsijohteiden korkeudet ja portaiden mitoitus ja levey-det mitattiin mittanauhalla. Pituus- ja sivukaltevuudet mitattiin digitaalisella vatupassilla.

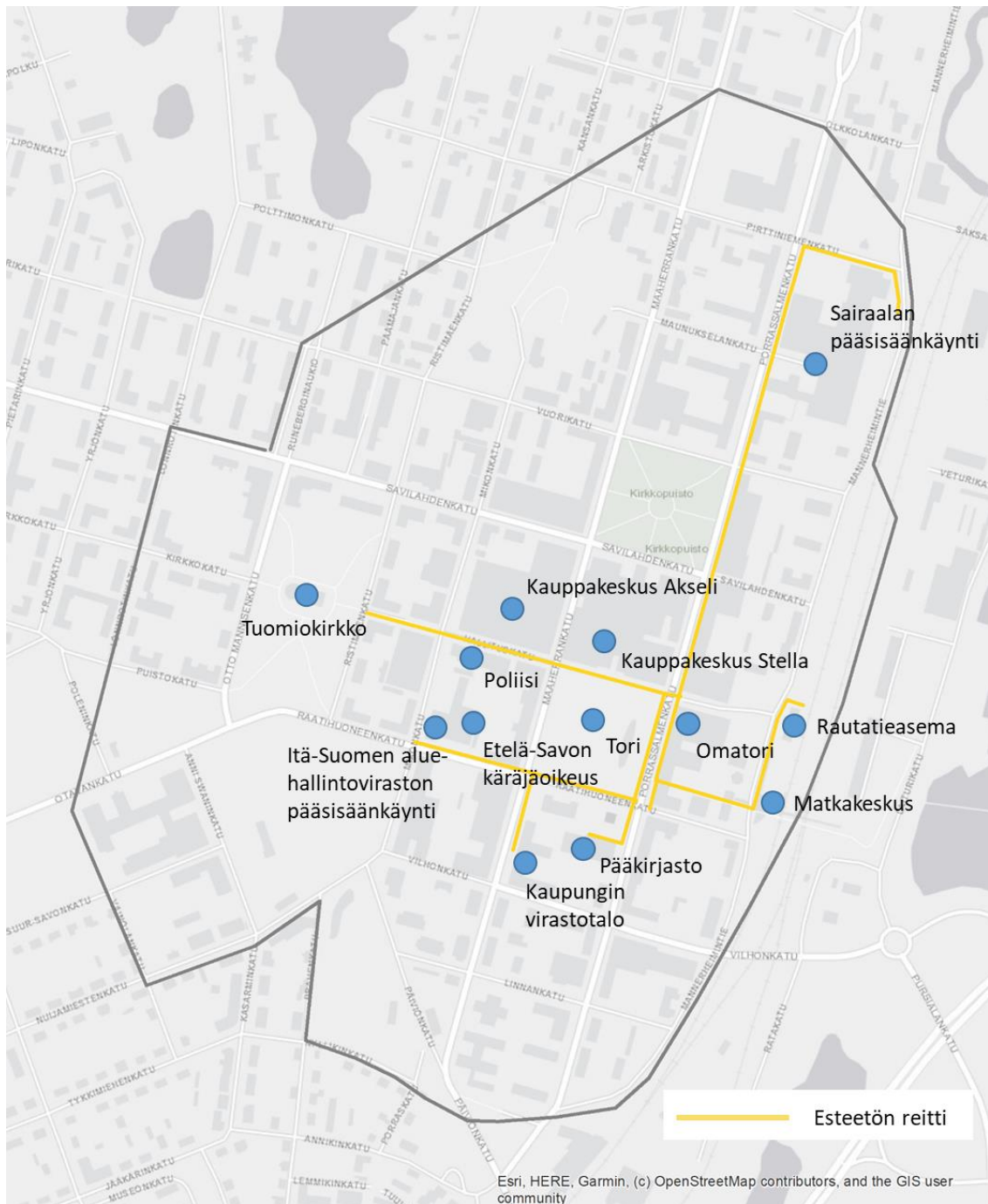
Muut esteettömyystekijät arvioitiin silmämääräisesti. Kartoituksen aikana syntynyt paikka-tietoaineisto ja valokuvat on luovutettu kaupungin infra- ja viheraluepalveluille.

Kaupungin omistamista kohteista havainnoitiin kaikki esteettömyyspuutteet ja kirjattiin ne ylös. Kohteista, joissa ei ollut esteettömyyspuutteita, ei tehty merkintää. Yksityisessä omistuksessa olevien kiinteistöjen sisäänkäynnit valokuvattiin ja kirjattiin ylös esteellisten sisäänkäyntien määrä kortteliväleittäin, mutta yksityisistä sisäänkäynneistä ei kirjattu ylös tarkkoja havaintoja.

Esteetön reitti

Mikkelin kaupunki ei aikaisemmin ollut määritellyt keskustan esteetöntä reittiä. Reitti määriteltiin tämän työn yhteydessä (kuva 5). Esteetön reitti määriteltiin siten, että se yhdistää keskustan tärkeät julkiset palvelut ja tärkeimmät kaupalliset palvelut ja sijaitsee niillä katuosuuksilla, joilla pituuskaltevuus ei ylitä esteettömyysohjeiden mukaista kaltevuutta.

Esteetöntä reittiä käytettiin hyväksi toimenpiteiden priorisoinnissa ja lisäksi esteettömälle reitille tullaan mahdollisesti myöhemmin määrittelemään erilainen suojatieratkaisu kuin kaupungin muille alueille. Esteetön reitti olisi tarpeen jatkossa myös opastaa.

Kuva 5. Mikkelin keskustan esteetön reitti ja kohteet, jotka reitti yhdistää.

Toimenpiteiden priorisointi ja toimenpiteet

Kaikille havaituille puuteille määriteltiin korjaava toimenpide, toimenpiteen kiireellisyysluokka ja vastuutaho. Lisäksi infratoimenpiteille laskettiin alustava kustannusarvio, joka on esitetty työn teknisessä aineistossa.

Käytetyt kiireellisyysluokat ja niiden kriteerit ovat seuraavat:

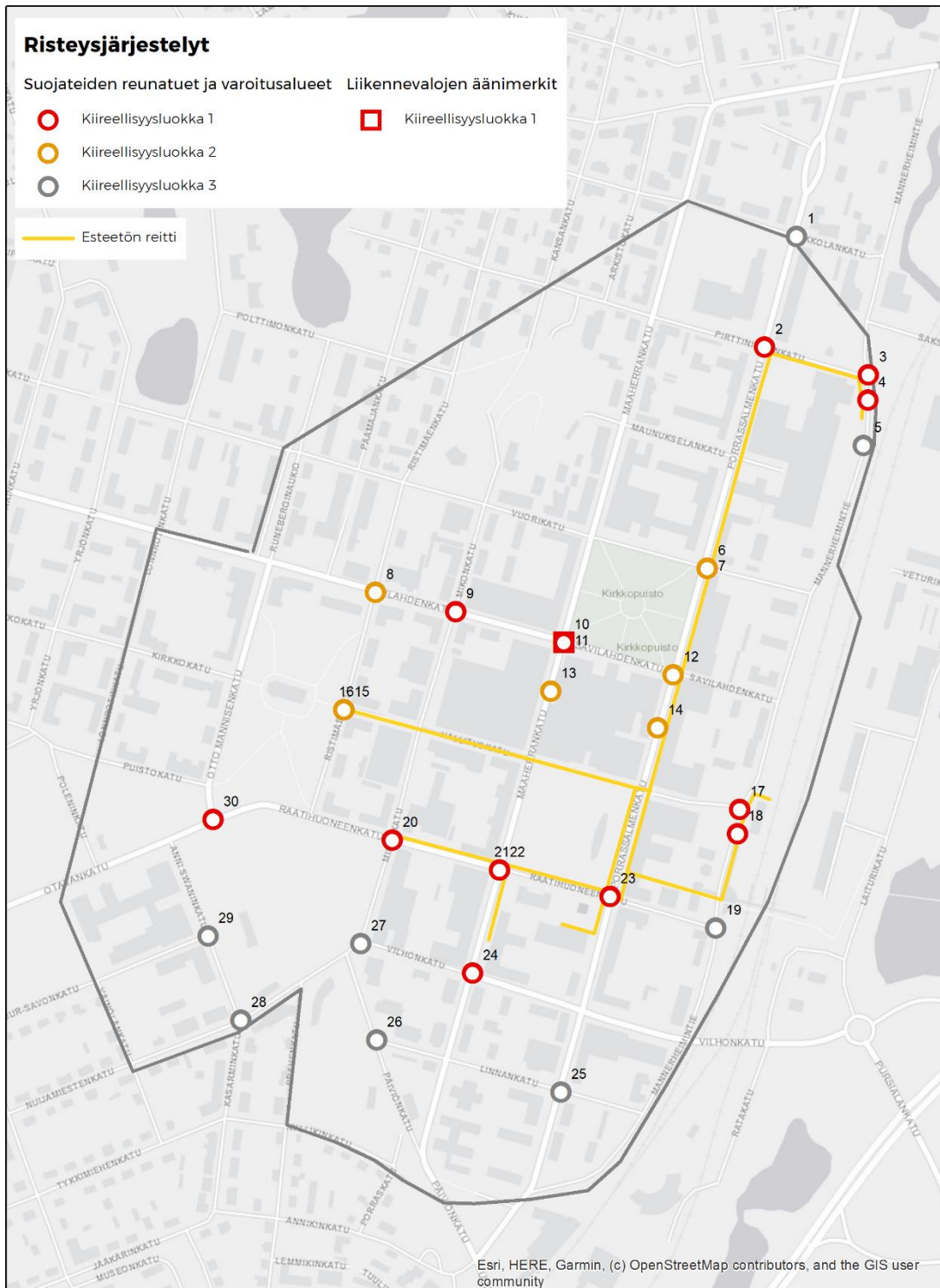
Luokka 1: Vaaraa aiheuttavat puutteet (esimerkiksi kompastumisvaaran aiheuttavat päällystevauriot), puutteet esteettömällä reitillä ja puutteet liikennevaloliittymissä

Luokka 2: Muut vilkkaimman ydinkeskustan kävely-yhteyksien puutteet

Luokka 3: Muut puutteet

Suurin osa korjaustoimenpiteistä koskee suojateiden reunakiviä, jotka ovat monissa koh-teissa liian matalia näkövammaisille käyttäjille, mutta liian korkeita pyörällisillä apuvälineillä liikkuville. Tässä työssä on infra- ja viheraluepalveluiden yhtenä tärkeimpänä jatkotoimenpi-teenä määritelty uuden suojateiden tyyppiirustuksen tekeminen. Suojatiet korjataan tu- lossa olevan uuden ohjeen mukaiseksi. Muita toistuneita puutteita ovat päällystevauriot, puuttuvat opasteet ja liian tehoton tai epätasainen valaistus. Toimenpiteet on esitetty seu- raavilla kartoilla ja taulukoissa ryhmiteltynä aiheen mukaan.

Kuva 6. Risteysjärjestelyjä koskevat toimenpiteet

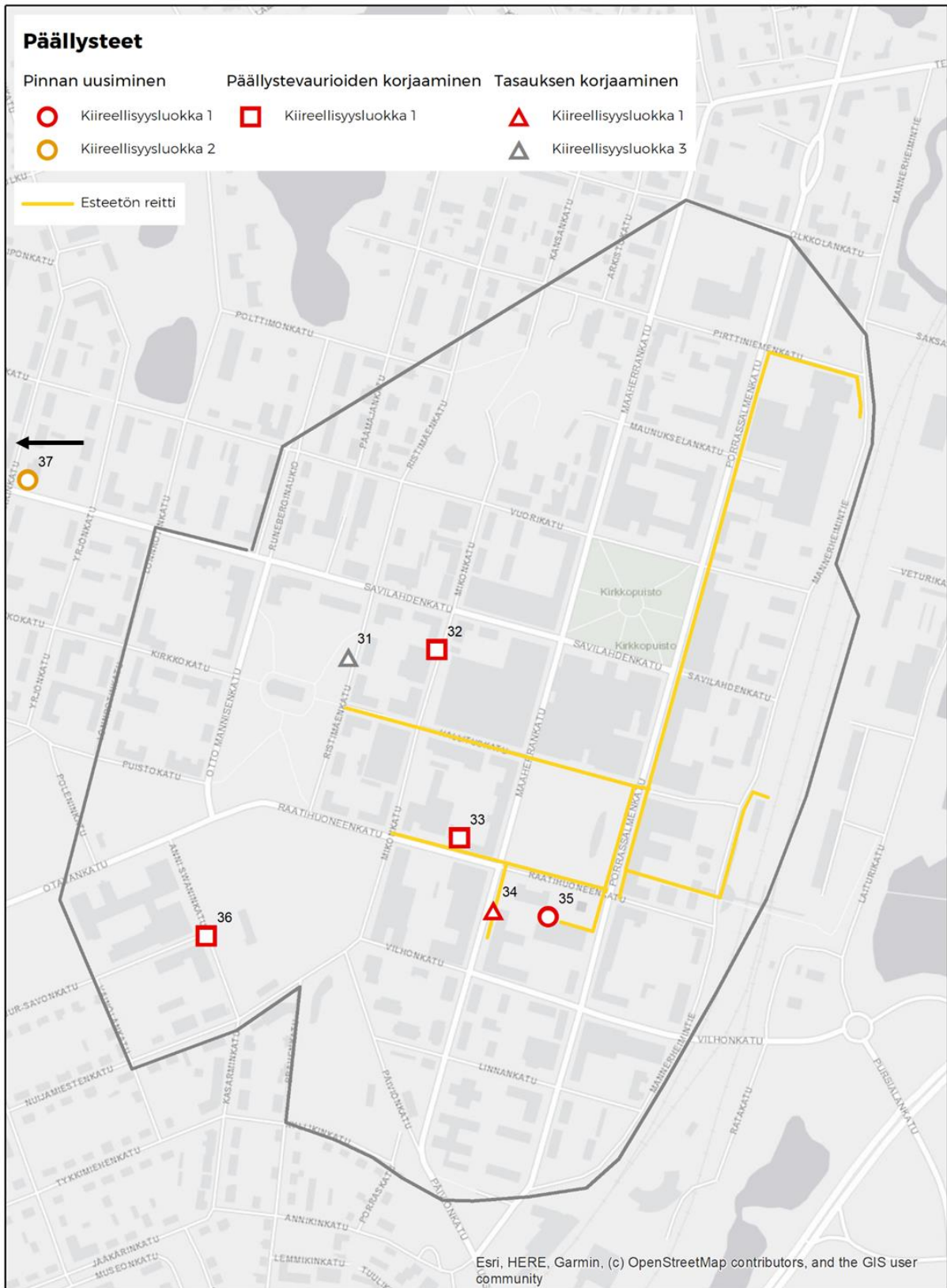
Risteysjärjestelyt

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
1	Olkkolankatu - Porrassalmenkatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Suojatiet yhtenäisiä, reunakiveä madallettu, korkeudella 0-3 cm. Ei varoitusalueita, reunakivi osittain kaareutuva	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä. Yhdelle suojatielle lohkottu kiviraita molemmin puolin (lähtee kaarelta)	3	35 000 €
2	Porrassalmenkatu - Pirttiniemenkatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Suojatiet yhtenäisiä, reunakiviä on madallettu korkeudelle 1-3 cm, ei varoitusalueita, reunakivi kaartuu osittain	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	35 000 €
3	Pirttiniemenkatu - Mannerheimintie risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Työmaa käynnissä	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	25 000 €
4	Mannerheimintie välillä Pirttiniemenkatu - Vuorikatu	Infra- ja viheraluepalvelut	Uusi saarekkeellinen suojatie, reunakiven korkeus 2 cm	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	15 000 €
5	Mannerheimintie välillä Pirttiniemenkatu - Vuorikatu	Infra- ja viheraluepalvelut	Uusi saarekkeellinen suojatie. Kiveyksen korkeus länsipuolella 2-3 cm ja itäpuolella 5cm	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	3	15 000 €
6	Porrassalmenkadun ja Vuorikadun risteys, esteetön reitti	Infra- ja viheraluepalvelut	Reunakivi korkeudella 0-2 cm, reunakivi kaareutuu osittain, ei varoitusalueita	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä ja huomioalue valkoisesta betonikivestä.	1	5 000 €
7	Porrassalmenkadun ja Vuorikadun risteys, muut ylitykset	Infra- ja viheraluepalvelut	Reunakivi korkeudella 0-2 cm, reunakivi kaareutuu osittain, ei varoitusalueita	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	2	25 000 €
8	Savilahdenkadun ja Ristimäenkadun risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki paitsi pohjoisen suojatie samantlaisia. Reunakiven korkeus 0-2cm ei varoitusalueita, reunakivi kaartuu osittain.	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	2	35 000 €

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
9	Mikonkatu – Savilahdenkatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Reunakiven korkeus 0-2 cm, ei varoitusalueita ja reunakivi osittain kaarella. Kaikki neljä suojatietä samanlaisia, on painonapit savilahdenkadun ylitse ja äänimerkit	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	35 000 €
10	Savilahdenkatu – Maaherrankatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet samanlaisia, äänimerkki liian hiljainen, reunakivi korkeus 0-2 cm, osittain kaartuva, varoitusalue puuttuu.	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	35 000 €
11	Savilahdenkatu – Maaherrankatu risteys	ESE	Äänimerkki liian hiljainen	Liikennevalojen äänimerkin äänitason säätö voimakkaammalle	1	Ei arvioitu
12	Savilahdenkatu - Porrassalmenkatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet yhtenäisiä, ei varoitusaluetta, reunakiven korkeus 0-2 cm, reunakivi osittain kaareva	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	2	25 000 €
13	Maaherrankatu välillä Hallituskatu – Savilahdenkatu	Infra- ja viheraluepalvelut	Kavennettu suojatie, reunakiven korkeus 2 cm	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	2	5 000 €
14	Porrassalmenkatu 18 kohdalla	Infra- ja viheraluepalvelut	Kavennettu suojatie, ei varoitusaluetta, itäpuolella jyrkkä pituuskaltevuus 9 %, reunakiven korkeus 1-2 cm	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	2	10 000 €
15	Ristimäenkatu ja Hallituskatu risteys, esteetön reitti	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet samanlaisia, katukiveys korkeudeltaan 0-2 cm, ei varoitusaluetta	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä ja huomioalue valkoisesta betonikivestä.	1	10 000 €
16	Ristimäenkatu ja Hallituskatu risteys, muut suojatiet	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet samanlaisia, katukiveys korkeudeltaan 0-2 cm, ei varoitusaluetta	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	2	5 000 €

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
17	Aseman edusta	Infra- ja viher-aluepalvelut	Reunakivi 0, ei varoitusaluetta	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	50 000 €
18	Suojatie linja-auton sisäänajon kohdalla	Infra- ja viher-aluepalvelut	Reunakivi kaareutuva	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	5 000 €
19	Raatihuoneenkatu – Mannerheimintie risteys	Infra- ja viher-aluepalvelut	Työmaa käynnissä	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	3	15 000 €
20	Raatihuoneenkatu – Mikonkatu risteys	Infra- ja viher-aluepalvelut	Kaikki suojatiet yhtenäisiä, reunakiven korkeus 0-2 cm, ei varoitusaluetta, reunakivi osittain kaareutuva	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä ja huomio-alue valkoisesta betonikivestä.	1	35 000 €
21	Raatihuoneenkatu – Maaherrankatu risteys, esteetön reitti	Infra- ja viher-aluepalvelut	Torin reunan suojatie esteetön. Raatihuoneenkadun ylityksessä reunakiven korkeus 0-2 cm, ei varoitusaluetta. Kaakkoiskulman jalkakäytävän sivukaltevuus 6-9 %	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä ja huomio-alue valkoisesta betonikivestä. Jalkakäytävän tasauksen suoristaminen yhdessä kulmauksessa.	1	10 000 €
22	Raatihuoneenkatu – Maaherrankatu risteys, muut ylitykset	Infra- ja viher-aluepalvelut	Reunakivi osittain kaareutuva, korkeus 0-2 cm, ei varoitusaluetta.	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	10 000 €
23	Raatihuoneenkatu – Porrassalmenkatu risteys, esteetön reitti molemmin puolin	Infra- ja viher-aluepalvelut	Huomioalue vain näkeville	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä ja huomio-alue valkoisesta betonikivestä.	1	30 000 €

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
24	Vilhonkatu – Maaherrankatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet yhtenäisiä. Reunakiven korkeus 0-2cm, ei varoitusaluetta, reunakivi kaareutuu osittain	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	1	35 000 €
25	Porrassalmenkatu – Linnankatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet yhtenäisiä. Reunakiven korkeus 0-2cm, ei varoitusaluetta, reunakivi kaareutuu osittain	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	3	35 000 €
26	Päiviönkatu – Linnankatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Suojatiet yhtenäiset. Reunakiven korkeus 0-2 cm ei varoitusaluetta, reunakivi viinossa kulkusuuntaan	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä. Yhdelle suojatielle lohkottu kiviraita molemmin puolin (vino suojatie)	3	15 000 €
27	Nuijamiestenkatu - Vilhonkatu – Mikonkatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet yhtenäisiä. Reunakiven korkeus 0-2 cm, ei varoitusaluetta, reunakivi kaareutuu osittain	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	3	35 000 €
28	Nuijamiestenkatu - Anni Swaninkatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Kaikki suojatiet yhtenäisiä. Reunakiven korkeus 0-2 cm, ei varoitusaluetta, reunakivi kaareutuu osittain	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä. Yhdelle suojatielle lohkottu kiviraita molemmin puolin (vino suojatie)	3	35 000 €
29	Suur-Savonkatu - Anni Swaninkatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Suojatiet yhtenäisiä. Reunakiven korkeus 0-2 cm paitsi etelän ja urheilupuiston puoleinen reunakivi 5-6 cm, ei varoitusaluetta, reunakivi osittain kaareutuva	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä.	3	25 000 €
30	Otavankadun ja Otto Mannisenkadun risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Suojatiet yhtenäisiä, reunakiven korkeus 0-2 cm, ei varoitusaluetta, reunakivi osittain kaareutuva	4 cm viistereunatuki puolella matkaa, nollareunatuki puolella matkaa. Noppakiviraita koko leveydellä. Suojatien painonapin uusiminen	1	35 000 €

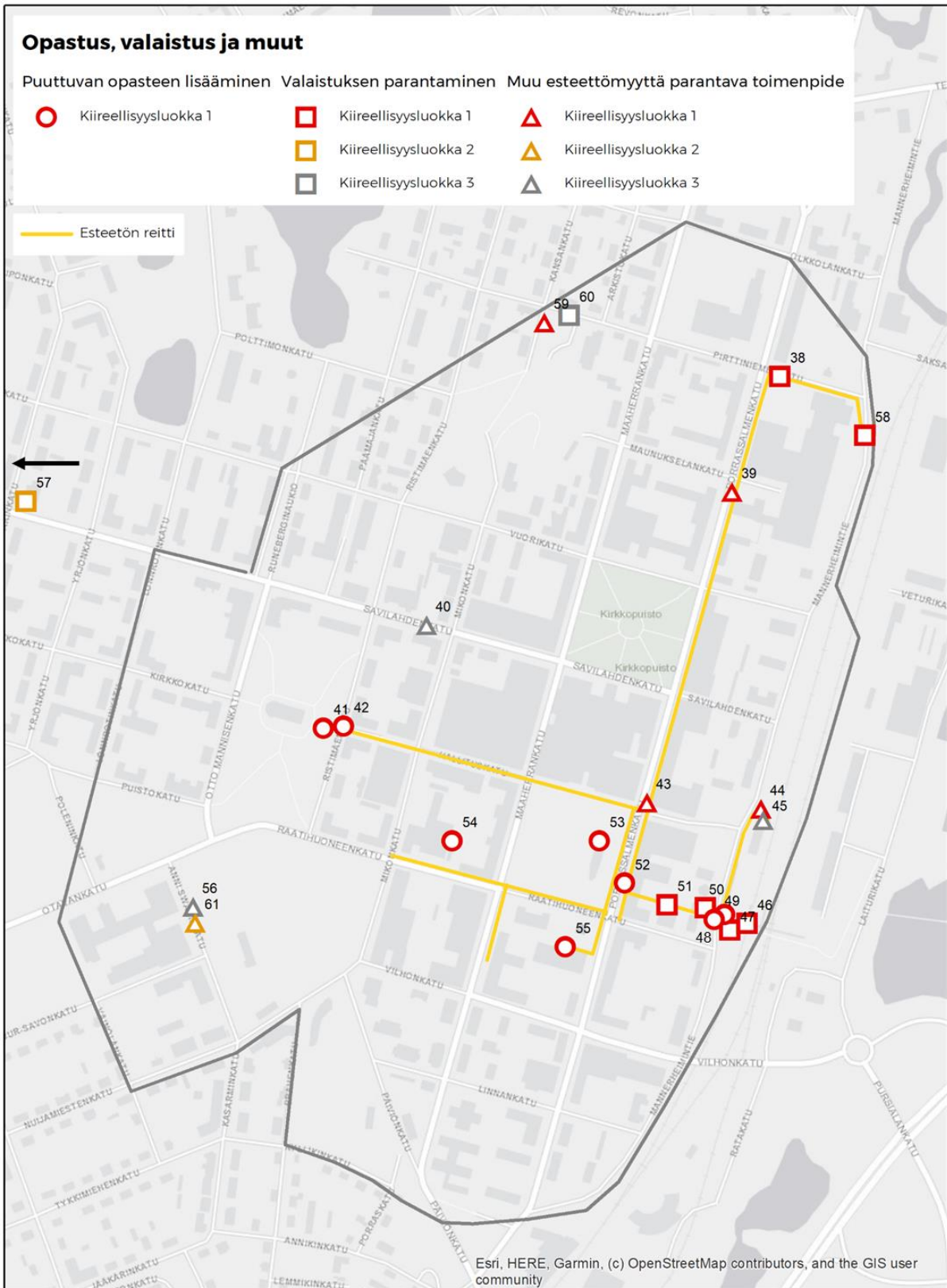

Kuva 7. Päällysteitä koskevat toimenpiteet

Päällysteet

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
31	Ristimäenkatu, Kirkon edessä oleva kevyen liikenteen väylä	Infra- ja viheraluepalvelut	Pohjoinen luiska pituuskaltevuus juuri alle 8 %, sivukaltevuus 5-6 %, väylällä sivukaltevuus 3-5 %, eteläinen luiska sivukaltevuus 5-8 %	Väylän tasauksen muuttaminen koko matkalta	3	55 000 €
32	As Oy Mikonkatu 10 kohdalla	Infra- ja viheraluepalvelut	Reikä kadussa	Reiän paikkaus	1	200 €
33	Reitti kärjäsäleille	AVI	Asfaltissa noin 5 cm kynnys	Asfalttiraon täyttäminen	1	200 €
34	Maaherrankatu	Infra- ja viheraluepalvelut	Aidan kohdalla sivukaltevuus 4 %, pihalle ajon kohdalla vielä jyrkempi	Jalkakäytävän tasauksen korjaus	1	10 000 €
35	Kirjaston piha ja Kaupungintalon piha ja takapiha	Talonrakennuspalvelut	Epätasainen pinta, laatoituksen välit liian suuret	Laatoituksen uusiminen	1	280 000 €
36	Anni Swaninkatu - Suur-Savonkatu risteys, lounaskulma	Infra- ja viheraluepalvelut	Suojatien edessä päällyste rikki	Päällysteen korjaus	1	400 €
37	Savilahdenkatu, Mikaelin kohta	Infra- ja viheraluepalvelut	Mikaelin edestä alikululle asfalttipinnoite epätasainen, bussipysäkillä savilahdenkadulla pinnoitteessa epätasaisuutta, bussipysäkillä jyrkkä kalteva luiska, epätasainen reunakivi	Pinnan uudelleen päällystys	2	Ei arvioitu

Kuva 8. Opastusta ja valaistusta koskevat toimenpiteet

Opastus, valaistus ja muut

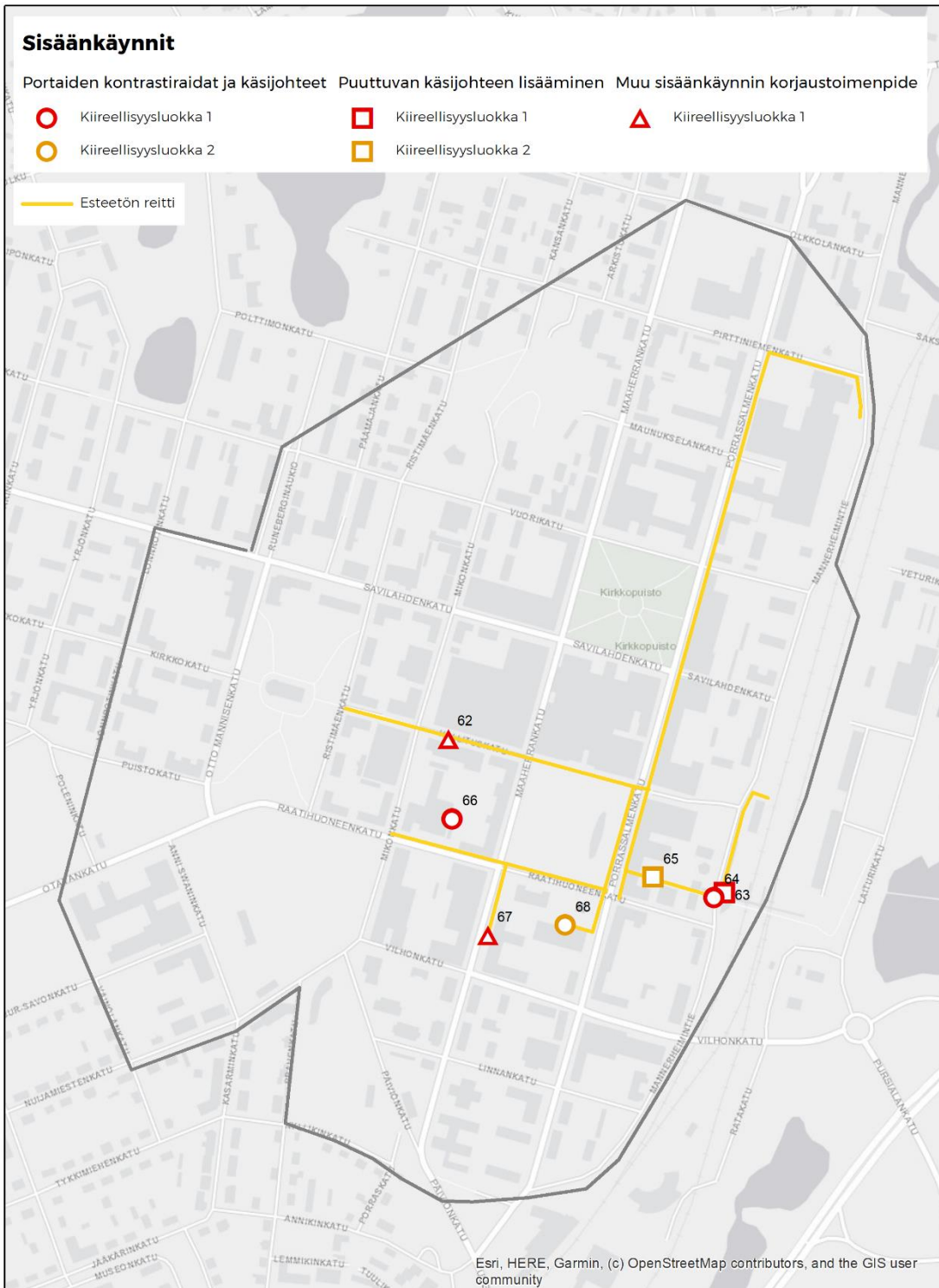
Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
38	Pirttiniemenkadun jalkakäytävä, kulkuväylä Porrassalmenkadulta päivystykseen	Infra- ja viheraluepalvelut	Pituuskaltevuus 10 %, huono valaistus	Valaistuksen parantaminen lisäämällä uudet valaisimet jalkakäytävän valaisemiseksi	1	Ei arvioitu
39	Keskussairaalan edusta	Infra- ja viheraluepalvelut	Bussipysäkki, ei odotustilaa	Bussipysäkin kohdan merkitseminen jalkakäytävän pintaan: valkoinen raita reunakiven viereen.	1	600 €
40	Savilahdenkatu	Infra- ja viheraluepalvelut	Bussipysäkki odotusalueen erottelumateriaali ja katos puuttuvat	Bussipysäkin kohdan merkitseminen jalkakäytävän pintaan: Valkoinen raita reunakiven viereen.	3	600 €
41	Kirkolle johtavat portaat	Infra- ja viheraluepalvelut	Esteettömän reitin opastus kirkolle puuttuu, opaste näkyy vasta kun on kiiventynyt portaat	Opasteen lisääminen portaiden alapäähän	1	Ei arvioitu
42	Ristimäenkatu – Hallituskatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut	Suojatiemerkki jää päättyvä katu merkin taakse, liian lähellä katu kiveystä	Suojatiemerkin siirtäminen	1	200 €
43	Porrassalmenkatu – Hallituskatu risteys	Infra- ja viheraluepalvelut/ESE	Uudet esteettömät pysäköintipaikat. Lippuauto maatti tiellä	Lippuautomaatin paikan siirtäminen. Nyt estää oven avaamisen esteettömällä pysäköintipaikalla.	1	5 000 €
44	Rautatieasema	Talonrakennuspalvelut	Esteetöntä pysäköintiä ei ole merkitty maahan	Esteettömän pysäköintipaikan ajorata merkintöjen lisääminen: ruudun maalaukset ja pyörätuolisymboli	1	200 €
45	Rautatieasema	VR	Aikataulunäyttö korkeudella 250 cm	Aikataulut myös silmänkorkeudelle	3	8 000 €
46	Laiturilta 1 ylikukusillalle johtava hissi	VR	Hissin edessä valaistus 1 lx, katoksen valaisimet sammuksissa, hissien kutsupainike valaisematon ja samanvärinen kuin hissien seinä, pimeässä painiketta ei löydy. Hissin sisällä valaistuteho 540 lx, hissien edessä ylätasanteella 500 lx.	Valaisimet rikki, valaisinten uusiminen. Lisäksi hissien painikkeen valaiseminen	1	Ei arvioitu

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
47	Rautatieaseman ylikulkusilta	Infra- ja viheraluepalvelut	Valaistus Tievan oven kohdalla 1,5 lx. Pimeä kohta, valaisimet sammuksissa, katto-opaste valaisematon. Avautuvasta ovesta kulkuväylälle hämärässä tilassa pitäisi olla varoitusmerkintä	Valaisinten uusiminen Tievan oven edessä, valaisimet rikki.	1	Ei arvioitu
48	Matkakeskus hissi ylikulkuun	VR	Kerrostasolla oveessa ei kontrastiraitaa, ei kerrosnumeroa tai valo ja äänimerkkiä. Hissi ei käytössä 22-06. Hississä ei käsijohteita. Painikkeista kuva	Kontrastiraidan lisääminen oveen, kerrosnumeroiden lisääminen painikkeisiin kohokirjoituksella.	1	Ei arvioitu
49	Matkakeskuksen hissi	Talorakennuspalvelut	Hissin painikkeet likaiset. Pyörätuolipiktogrammi puuttuu katutasolta	Pyörätuolipikto-grammin lisääminen hissin opasteisiin	1	Ei arvioitu
50	Hissin edusta Mannerheimintiellä Matkakeskuksen edustalla	Talorakennuspalvelut	Hissin ovi jumittunut auki, hissi hälyttää koko ajan. Hissi sisältä valaistu, joten hissin edessä valo 4 lx. Linja-autoaseman katoksen valaisimet hissin edessä sammuksissa	Valaisimet rikki, valaisinten uusiminen	1	Ei arvioitu
51	Jalankulku- ja pyöräreitti välillä Porrassalmenkatu-Rautatieaseman ylikulkusilta	Infra- ja viheraluepalvelut	Valaistustaso vaihtelee 12-30 lx, erotetun jkpp:n aloituskohdassa liian hämärää, varoitusalue ajotien liittymästä vaikeasti havaittavissa.	Valaistuksen parantaminen koko reitillä Porrassalmenkadulta ylikulkusillalle saakka. Esteetön reitti tarvitsee hyvän ja tasaisen valaistuksen. Erityisen pimeää Porrassalmenkadun päässä alikulkutunnelissa ja kadulla sisäänkäynnissä.	1	Ei arvioitu
52	Kevari asemalle	Infra- ja viheraluepalvelut	Opaste Matkakeskukseen	Lisätään opaste Matkakeskus ja pyörätuolisympöli	1	Ei arvioitu

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
53	Toriparkin ja inva-wc:n sisäänkäynti	Toriparkki	Ulko-oven avauspainike nurkassa, ei merkitty pyörätuolisymbolilla. Esteettömän wc:n ovi lukossa ja ohjeet avaamiseen viereisen wc:n ovessa korkeudella 150 cm. Esteetöntä wc:tä ei merkitty opasteella. Ei muuta opastusta esteettömään pysäköintiin tai esteettömälle wc:lle	Lisätään opasteet esteettömään wc:hen sekä ulko-oveen, että wc:n oveen. Lisätään pyörätuolipiktogrammi ovenavauspainikkeeseen	1	Ei arvioitu
54	Käräjäoikeus	AVI	Ei kontrastieroja, ei varoitusaluetta yläpäässä, ei käsi-johteita. Nousu 15 cm, etenemä 30 cm	Lasioveen kontrastiraita.	1	Ei arvioitu
55	Pääkirjasto	Talonrakennuspalvelut	Leveys 900 mm	Ovenavauspainikkeella aukeava ovi, leveys riittävä, kynnyks matala. Esteettömän reitin opaste portaat kiertävälle reitille puuttuu.	1	Ei arvioitu
56	Anni Swaninkatu väliä Suur-Savonkatu - Otavankatu	Infra- ja viheraluepalvelut	Kuvia levennetyistä jalkakäytävistä. Leveys 265 cm, roskakorista aiheutuu törmämisvaara	Roskiksen siirto. Aiheuttaa törmäysvaaran.	3	200 €
57	Savilahdenkatu, Mikaelin kohta	Infra- ja viheraluepalvelut	Mikaelin 29.9.2020 edestä alikululle jalkakäytävä 2,6 lx, 2,3 lx, 3,4 lx, väylä Mikaelin puolen bussipysäkillä alle 1 lx, pysäkillä 10-12 lx, kalteva kulkuväylä alikululle 8 lx, 2 lx alle 1 lx, 3 lx, 30 lx. Alikulussa 2-19 lx, bussipysäkki b jalkakäytävä 5,2 lx, pysäkin kohdalla 2,6 lx -2,2 lx, luiska bussipysäkillä b alikulkuun 6-40 lx	Aluevalaistussuunnitelma	2	Ei arvioitu

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannusarvio
58	Mannerheimintie, suojatie ja jalkakäytävä Silmätautien poliklinikan sisäänkäynnin kohdalla	Infra- ja viherpalvelualue	Jalkakäytävän valaistus liian epätasainen (2-15 lx) heikkonäköiselle käyttäjälle. Suojatien valaistus heikko (6-10 lx)	Valaistuksen parantaminen: lisää valoa suojatielle ja valaistuksen tasaisuuden parantaminen jalkakäytävällä	1	Ei arvioitu
59	Naisvuoren uimahallin sisäänkäynti	Infra- ja viherpalvelut	Esteetön pysäköintipaikka puuttuu	Merkitään esteetön pysäköintipaikka sisäänkäynnin läheisyyteen joko kadulle tai pysäköintialueelle	1	Ei arvioitu
60	Naisvuoren uimahallin kohta, Kansankatu, puiston puoleinen jalkakäytävä	Infra- ja viherpalvelualue	Valaistus liian heikko (1 lx)	Parannetaan valaistusta lisäämällä jalkakäytävälle uudet valaisimet	3	Ei arvioitu
61	Urheilupuiston sisäänkäynti, Anni Swaninkatu	Infra- ja viherpalvelut	Esteetön pysäköintipaikka puuttuu	Esteettömän pysäköintipaikan lisääminen joko kadun varteen tai mopopysäköinnin viereen	2	Ei arvioitu

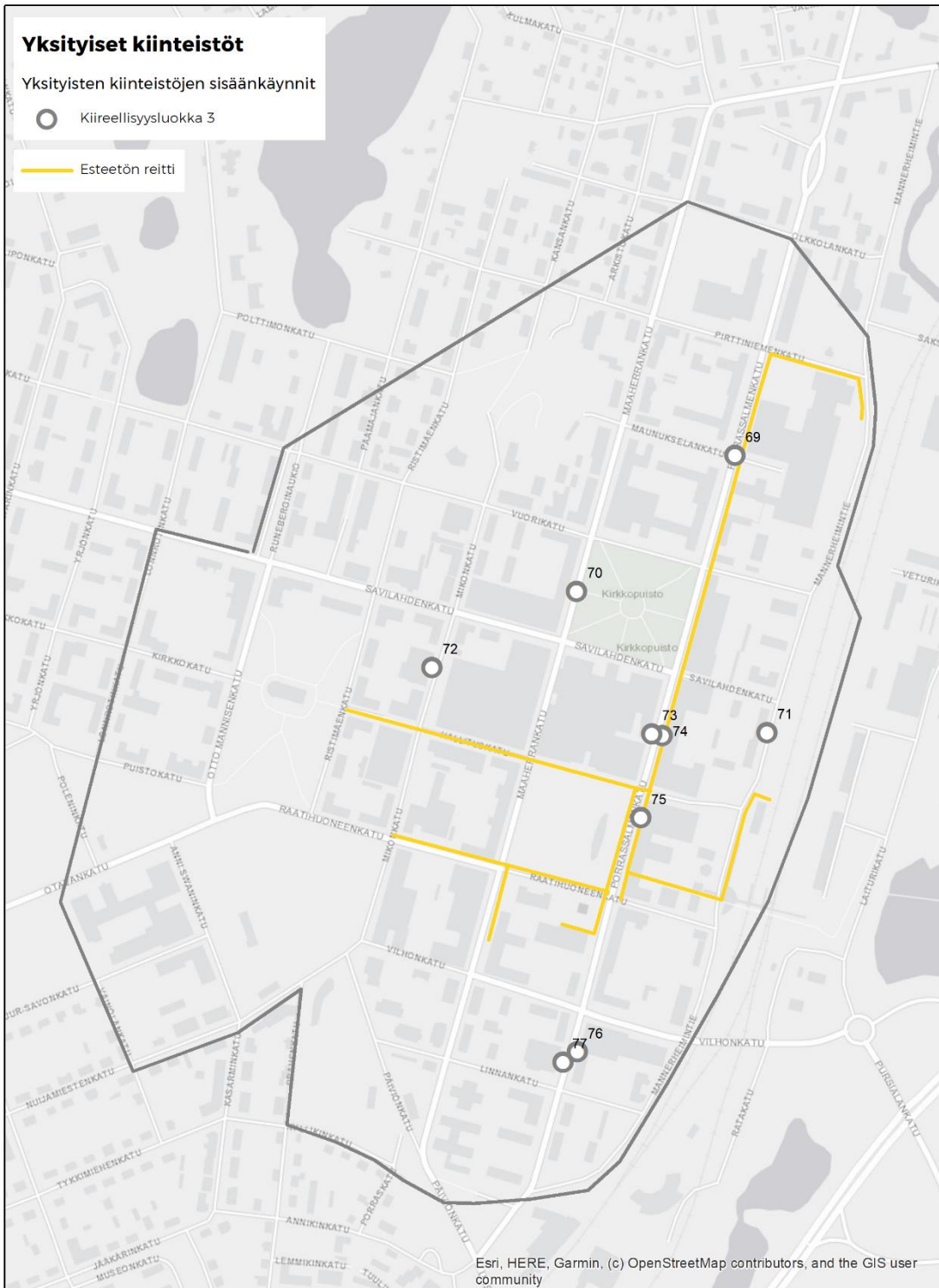

Kuva 9. Julkisia sisäänkäyntejä koskevat toimenpiteet.

Sisäänkäynnit

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
62	Poliisi	AVI	Kenkäharja painonapin edessä	Kenkäharjan siirto tai poisto	1	Ei arvioitu
63	Matkakeskus hissi ylikulkuun	VR	Kerrostasolla ovesta ei kontrastiraitaa, ei kerrosnumeroa tai valo ja äänimerkkiä. Hissi ei käytössä 22-06. Hississä ei käsijoh-teita. Painikkeista kuva	Hissiin käsijohde	1	Ei arvioitu
64	Rautatieaseman ylikulun portaat	VR	Ei kontrastiraitaa tai varoitusalueita	Lisätään portaisiin kontrastiraidat joka askelman etureunaan ja lisätään myös portaiden toiseen reunaan toinen (alempi käsijohde)	1	Ei arvioitu
65	Reitti Porrassalmenkadulta aseman ylikulkuun	Infra- ja viher-aluepalvelut	Luiska, pituuskaltevuus 9 %, käsijohde yhdellä korkeudella.	Toisen (alemman) käsijohteen lisääminen jalankuluväylän puolelle. Esteetön reitti.	2	20 000 €
66	Käräjäoikeus	AVI	Ei kontrastieroja, ei varoitusaluetta yläpäässä, ei käsijoh-teita. Nousu 15 cm, etenemä 30 cm	Portaisiin lisätään kontrastiraidat, varoitusalueet ja käsijoh-teet. Luiskaus portaiden edessä olevalle betonilaatalle, jotta luiskaan kulku helpottuu.	1	Ei arvioitu
67	Kaupungin virastotalo	Talonrakennus-palvelut	Kynnys 5 cm, auto-maattiovesta ei turv-tunnistinta	Luiskauksen rakentaminen kynnykseen, turvatunnistin oveen	1	Ei arvioitu
68	Pääkirjaston edusta	Talonrakennus-palvelut	Nousu 13-15 cm, etenemä 33-37 cm	Kirjaston portaiden peruskorjaus. Portaat huonokuntoiset, niistä puuttuu varoitus-alueet, kontrastiraidat ja käsijoh-teet	2	Ei arvioitu

Kuva 10. Yksityisiä kiinteistöjä koskevat havainnot ja toimenpidetarpeet

Yksityiset kiinteistöt

Nro	Sijainti	Vastuutaho	Huomio	Toimenpide	Kiireellisyys	Alustava kustannus-arvio
69	Porrassalmenkatu välillä Vuorikatu - Maunukselantie	Yksityinen	5 ei-esteetöntä sisäänkäyntiä. Sairaalan sisäänkäynnit on raportoitu sairaalan erillisraportissa.	Viiden sisäänkäynnin korjaaminen. Yksityisiä kiinteistöjä.	3	Ei arvioitu
70	Maaherrankatu välillä Savilahdenkatu - Vuorikatu	Yksityinen	7 ei-esteetöntä sisäänkäyntiä, yksi porras 10-13 cm. Kolme sisäänkäyntiä joissa luiska	Seitsemän sisäänkäynnin korjaaminen. Yksityisiä kiinteistöjä.	3	Ei arvioitu
71	Mannerheimintie välillä Hallituskatu - Savilahdenkatu	Yksityinen	2 porrasta, korkeus 10-15 cm, 3 ei-esteetöntä sisäänkäyntiä	Kolmen sisäänkäynnin korjaaminen. Yksityisiä kiinteistöjä.	3	Ei arvioitu
72	Mikonkatu välillä Ristimäenkatu - Savilahdenkatu	Yksityinen	Sisäänkäynnit Mikonkatu, 4 ei-esteetöntä sisäänkäyntiä	Neljän sisäänkäynnin korjaaminen. Yksityisiä kiinteistöjä.	3	Ei arvioitu
73	Porrassalmenkatu välillä Hallituskatu - Savilahdenkatu länsipuoli	Yksityinen	Itäpuolen liiketilojen sisäänkäynnit, 7 ei-esteetöntä sisäänkäyntiä	Seitsemän sisäänkäynnin korjaaminen. Yksityisiä kiinteistöjä.	3	Ei arvioitu
74	Porrassalmenkatu välillä Hallituskatu - Savilahdenkatu itäpuoli	Yksityinen	Itäpuolen liiketilojen sisäänkäynnit, 3-4 ei-esteetöntä sisäänkäyntiä	Kolmen tai neljän sisäänkäynnin korjaaminen. Yksityisiä kiinteistöjä.	3	Ei arvioitu
75	Omatori	Yksityinen	Ovessa automaattinen liiketunnistin, ja ovi aukeaa ulospäin. Vaarallinen näkövammaisille. Aikaisemmin oli liukuovi.	Oven vaihtaminen liukuoveen. Lasioveen kontrastiraidat.	3	Ei arvioitu
76	Porrassalmenkatu välillä Vilhonkatu - Linnankatu	Yksityinen	Portaissa ei varoitusaluetta. Portaakkaat tulevat reitille yllättäen. Tonttia?	Varoitusalue noppakivestä portaiden yläpäähän. Tonttia?	3	Ei arvioitu
77	Porrassalmenkatu välillä Vilhonkatu - Linnankatu	Yksityinen	Liiketilojen sisäänkäynnit: neljä sisäänkäyntiä, jotka eivät ole portaiden takia esteettömiä	Neljän sisäänkäynnin korjaus. Yksityisiä kiinteistöjä.	3	Ei arvioitu

6. ERITYISKOHTEIDEN TOIMENPITEET

Kohteet ja korjaustoimenpiteiden priorisointi

Työssä tarkastellut erityiskohteet olivat Naisvuoren päiväkoti, päiväkoti Vilttihattu, Naisvuoren uimahalli, Urheilupuisto ja sairaalan sisäänkäynnit. Kaikista kohteista sairaalaa lukuun ottamatta tarkasteltiin ulkotilat ja ulkotilojen valaistus, sisäänkäynnit ja sisätilojen esteettömyys. Sairaala-alueelta tarkasteltiin sisäänkäynneille johtavan reitin ja sisäänkäynnin esteettömyys.

Kartoitusten tulokset on esitetty liitteissä 1-5. Jokaisesta kohteesta kirjattiin seikkaperäisesti ylös kartoituksen aikana tehdyt havainnot ja suositukset puutteiden korjaamiseksi. Puutteet ja toimenpidesuositukset luokiteltiin jatkotoimenpiteiden priorisoinnin helpottamiseksi seuraavasti:

Kiireelliset, välittömästi tehtävät korjaustoimenpiteet

- Virheelliset tiedot
- Turvallisuutta vaarantavat puutteet

Helpot parannustoimenpiteet (esim. vuosikorjauksen yhteydessä tehtävät)

- Kustannustehokkaita ja nopeita toteuttaa
- Käyttäjän kannalta tärkeitä parannuksia
- Toimenpiteiden teko ei vaadi toiminnan keskeyttämistä / sulkemista

Pienehköjä rakenteiden muutoksia edellyttävät korjaustoimenpiteet

- Edellyttävät pienehköjä purku- ja/tai rakennustöitä ja/tai erityiskalustoa ja koneita
- Käyttäjän kannalta kiireettömämpiä
- Kustannuksiltaan suurempia kuin helpot parannustoimet

Merkittäviä rakenteiden muutoksia edellyttävät korjaustoimenpiteet (esim. peruskorjauksen yhteydessä tehtävät) tai ei-kiireelliset korjaustoimenpiteet

- Käyttäjän kannalta tärkeitä asioita, mutta niin merkittäviä muutoksia vaativia toimenpiteitä, että niiden toteuttaminen on järkevää yhdistää muun suuremman korjauksen yhteyteen. Edellyttää tilan sulkemista remontin ajaksi.

TAI

- Käyttäjän kannalta toimintaa helpottavia, mutta ei-kiireellisiä asioita, jotka on järkevää laittaa kuntoon kun tilaa seuraavan kerran remontoidaan

Yhteenveto havainnoista

Erityiskohteiden yksityiskohtaiset havainnot ja korjausehdotukset on esitetty liitteiden 1-5 kartoitusraporteissa. Tähän lukuun on yhteenvetomaisesti kerätty havaintoja monissa kohteissa toistuneista puutteista.

Kaikkien tarkasteltujen kohteiden esteettömyystilanne oli pääosin hyvä ja vaarallisia puutteita ei löytynyt. Parhaiten oli osattu ottaa huomioon liikkumisesteisten tarpeet. Näkövammaisten liikkumista helpottavissa ratkaisuissa oli enemmän puutteita.

Eniten puutteita oli seuraavissa asioissa:

- Portaiden kontrastit ja käsijohteet
Lähes kaikista tarkastelluista portaista puuttuu porrasaskelman etureunan kontrastiraidat. Raidat helpottavat merkittävästi kaikkia käyttäjiä, kun portaiden muodon ja päättymisen havaitsee helpommin. Lisäksi käsijohteiden korkeuksissa ja jatkumisessa portaiden päiden yli on puutteita monessa kohteessa.
- Luiskien jyrkkyys ja korotetut reunukset
Lähes kaikissa tarkastelluissa sisäänkäynneissä on luiskat, mutta ne ovat osittain hieman liian jyrkkiä. Luiskan jyrkkyyden vaatimukset ovat tarkentuneet uusimman lainsäädäntöuudistuksen myötä, mikä selittää asian. Lisäksi monesta luiskasta puuttuu renkaan putoamisen estävä reunus ja käsijohteissa on puutteita.
- Esteettömän wc:n varustelu
Esteettömissä wc:issä on hyvin samantapaisia puutteita lähes kaikissa tarkastelluissa kohteissa: oven sisäpuolelta puuttuu oven sulkemista helpottava vaakasuuntainen lankavedin, käsisuihkua ei yllä käyttämään wc-istuimella istuen, wc-istuimelta käsin avun pyytämiseen tarvittava hälytysnaru on huoneen nurkassa tai wc-istuimen takana ja hälytyksen palautuspainike on liian korkealla pyörätuolin käyttäjälle mahdollisen virrehälytyksen poistamiseksi. Lisäksi osa esteettömistä wc:istä on mitoitettu liian ahtaiksi, eikä pyörätuolista pääse siirtymään wc-istuimelle kummalta tahansa puolelta eikä istuimen takana ei ole tarvittavaa tilaa avustajalle.
- Opasteiden sijoitus ja kontrastit
Jotta myös heikkonäköiset käyttäjät pystyvät lukemaan opasteita, tulee niiden sijaita silmän korkeudella (1400-1600 mm) ja tekstin ja taustan kontrastin tulee olla riittävä. Lisäksi opaste tulee sijoittaa oven viereen oven aukeamispuolelle, jotta opastetta lukeva henkilö ei jää mahdollisesti aukeavan oven alle. Tarkasteltujen kohteiden opasteet ovat pääsääntöisesti liian ylhäällä ja ovesa, lisäksi osassa kohteista on opasteissa ei ole riittävän voimakasta tummuuskontrastia taustan ja tekstin välillä.
- Valaistus
Sisäänkäyntien kohdalla tarvitaan enemmän valoa kuin ympäristössä, jotta sisäänkäynti erottuu pimeässä. Puutteita on sekä sisäänkäyntien edustan valaistuksessa että pihojen ja jalkakäytävien kävelyreittien valaistusvoimakkuudessa ja valaistuksen tasaisuudessa.

Kuva 11. Monista tarkastelluista portaista puuttuvat kontrastiraidat ja käsijohteet eivät jatku riittävän pitkälle portaan yli. Kuvassa Naisvuoren päiväkodin Revontulten sisäänkäynti.

Kuva 12. WC-istuimelle ei pääse siirtymään molemmilta puolilta ja istuimen takana ei ole tilaa avustajalle. Kuva Urheilupuiston esteettömästä wc:stä.

Kuva 13. Monet opasteista on sijoitettu heikkonäköisen kannalta hankaliin paikkoihin. Harmaan opasteen vaalea teksti ei ole kontrastiltaan riittävä. Kuvassa Naisvuoren uimahallin pukuhuoneiden opasteet.

7. SEURANTA

Suunnitelman toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain. Tätä varten kutsutaan koolle työn tekemistä ohjannut ryhmä, jota täydennetään siten, että mukana ovat kaikki palvelualueet, joille suunnitelmassa on määritelty toimenpiteitä. Kokouksen koolle kutsumisesta vastaa liikennesuunnittelija. Suunnitelman toteutumisesta raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnalle.